

Forside

Eksamensopgave

Semester:	7. Semester
Modul:	Modul 13
Gruppenr.:	50
Antal anslag:	139.333
Titel Dansk:	Betydningen af afskaffelse af dusørarbejde
Titel Engelsk:	The significance of the abolition of informal paid work
Dato:	29. December 2025
Vejleder:	Steffen Ernø

Navn:	Louise Bach Warding
Studentmail:	Lwardi22@student.aau.dk
Navn:	Majbritt Annika Lykke Jensen
Studentmail:	Malj22@student.aau.dk
Navn:	Malene Dam Nielsen
Studentmail:	Malenn21@student.aau.dk

AALBORG UNIVERSITET
Socialrådgiveruddannelsen

Betydningen af afskaffelsen af dusørarbejde

For borgere indskrevet på forsorgshjem
jf. Serviceloven § 107 og § 110

AALBORG UNIVERSITET

Socialrådgiveruddannelsen, 7. semester, Bachelorprojekt

Forord

Dette bachelorprojekt er udarbejdet som afslutning på vores uddannelse som socialrådgivere på Aalborg Universitet.

Vi vil takke alle, der har bidraget til projektet, herunder vores vejleder, Steffen Ernø samt informanter for værdifulde inputs under processen.

Forord.....	3
Abstract	6
Indledning	7
Problemfelt.....	8
Forskningsoversigt.....	9
Problemformulering	10
Problemformuleringens relevans	10
Terminologi.....	11
Beskyttet beskæftigelse.....	11
Dusørarbejde	12
Tilbud efter SEL § 107	12
Tilbud efter SEL § 110	13
Målgruppens sociale problemer	13
Afgrænsning.....	15
Projektets validitet og etiske overvejelser.....	15
Validitet og etik.....	16
Mulige fejlkilder ved indsamling af empiri	17
Persondatabeskyttelse (GDPR) og databehandling	17
Interview analyse	18
Interviewguide	19
Overvejelser om informanter og interviewsituationen	20
Præsentation af informanterne	21
Metodologi.....	23
Den kvalitative og kvantitative metode	23
Abduktiv tilgang	24

Videnskabsteoretisk tilgang	24
Hermeneutik.....	24
Teori.....	25
Redegørelse af teori	26
Analysestrategi.....	29
Efterbehandling af interview (Transskription).....	29
Analyse	29
Delanalyse I - Visitationsprocessen set fra borgerens perspektiv	30
Delanalyse II - Beskæftigelsens betydning for borgerne	41
Delanalyse III - Fremtiden efter ophold på forsorgshjem.....	51
Perspektivering	63
Ventetid som en strukturelt vilkår i socialrådgiverens praksis	63
International forskning.....	65
Diskussion.....	66
Konklusion.....	68
Litteraturliste	70
Retskilder	75

Abstract

This project examines the significance of the abolition of informal paid work (dusørarbejde) at shelters and the transition to formal visitations of supported employment under § 103 of the Danish law of social service “Serviceloven”. The project illustrates how this structural change is experienced by citizens who are enrolled in temporary housing facilities under Serviceloven’s §§ 107 and 110. Furthermore what significance the change has for the citizen’s motivation, participation, recoveryprocess and opportunities for social inclusion.

The project is based on a qualitative methodological approach which is supported by interviews with staff on a shelter and the citizens on a shelter. This will be supported by quantitative and documented data. We apply with an abductive analytical approach, where theories and empirics are a part of a mutual interaction. The analysis is based on the CHIME-model, a motivation-theory and the theory of acknowledgement by Axel Honneth.

The analysis shows that low threshold activities previously functioned as a central recovery-supported practice to community, meaning, empowerment and acknowledgement. The abolition of these activities and implementation of formal visitation for supported employment have created new barriers to some citizens. Especially for citizens who are vulnerable and have a complex life situation. At the same time, the analysis points out that supported employment can support structure, development and progression towards ordinary employment, but that long case processing and different municipal practices can weaken the citizens’ motivation and recovery.

The project also discusses the interaction between supported employment and Housing First. It identifies a tension between the demand for a fast place of residence and the time consuming visitation for supported employment. It will argue that better coordination between housing and supported employment can strengthen long-term stability for citizens in the transition from shelters to their own homes. The project contributes with knowledge about how supported employment can have unintended consequences from a welfare perspective.

Indledning

Beskæftigelsesorienterede aktiviteter har i mange år udgjort et centralt element i hverdagen på danske forsorgshjem. For målgruppen jf. SEL §§ 107 og 110 kan deltagelse i arbejdsrelaterede aktiviteter bidrage til struktur i hverdagen, oplevelse af tilhørsforhold og en følelse af at indgå i et meningsfuldt fællesskab. I projektets empiriske materiale fremgår det, at både borgere og medarbejder har oplevet dusørarbejde som en betydningsfuld del af hverdagslivet på forsorgshjemmene. De beskriver dusørarbejde som et pædagogisk redskab til symbolsk anerkendelse, værdighed og motivation. Disse erfaringer danner et væsentligt udgangspunkt i projektets problemfelt. I 2024 blev denne praksis udfordret, da Socialtilsynet præciserede, at dusørarbejde ikke havde tilstrækkelig hjemmel i lovgivningen. Fremadrettet skal symbolsk anerkendelse forankres i beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103.

Vores bachelorprojekt tager afsæt i denne problematik og der vil derfor blive undersøgt, hvordan af dusørarbejde og overgangen til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 påvirker borgere, der opholder sig på forsorgshjem. Dette vil udarbejdes i undersøgelsen, som er baseret på kvalitative interviews med borgere og medarbejdere på forsorgshjem, som suppleres med relevant lovgivning og forskning på området.

Analytisk inddrager projektet CHIME-modellen som en ramme for at undersøge, hvordan ændrede vilkår for beskæftigelsesorienterede aktiviteter påvirker centrale recovery-dimensioner såsom håb, identitet, oplevelse af mening samt empowerment for borgerens motivation og evne til at orientere sig fremadrettet. Dette suppleres af Frederick Herzbergs anvendelse af motivations- og hygiejnefaktorer til at belyse, hvilke mekanismer der understøtter borgerens oplevelse af deltagelse i arbejdsrelaterede beskæftigelse. Herudover anvendes Axel Honneths anerkendelsesteori til bl.a. at belyse visitationsprocessen til beskyttet beskæftigelse. Det kan forstås som en institutionel praksis, der understøtter eller udfordrer borgerens oplevelse af at blive et værdigt subjekt. Disse teoretiske perspektiver tydeliggør en analyse af, hvordan juridiske, politiske og organisatoriske rammer former borgerens motivation, selvforståelse og fremtidsorientering i mødet med visitation til beskyttet beskæftigelse.

Formålet med projektet er at bidrage til en nuanceret forståelse af, hvordan omlægning fra dusørarbejde til en visitation til beskyttet beskæftigelse for borgerens hverdagsliv samt det socialfaglige arbejde på forsorgshjemmet.

Problemfelt

I følgende afsnit vil vi præsentere de elementer, som danner baggrunden for projektets undersøgelser. Vi vil først introducere Serviceloven (SEL), da den danner rammerne for det juridiske, der spiller den mest centrale rolle i vores projekt. Den er med til at udgøre forståelsen for de paragraffer, der er omdrejningspunkt for vores projekt. Herefter beskrives ændringen fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse, der er grundstenene i den problematik vi gerne vil undersøge. Til sidst har vi valgt at skrive en forskningsoversigt, der indeholder relevant og eksisterende viden på området samt en præsentation af et modelprojekt, der underbygger vores undren og problemformulering.

Serviceloven udgør de centrale juridiske rammer for de sociale indsatser i Danmark og fungerer som det overordnede styringsgrundlag, som dette projekt tager udgangspunkt i. Loven karakteriseres som en rammelov, der er elastisk og skønsbaseret (Schultz, 2021). Serviceloven formål understreger, at indsatsen skal støtte voksne borgere med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser og/eller sociale problemer, således at de kan opnå størst mulig grad af selvstændighed og deltagelse i samfundet jf. SEL §§ 1 og 2.

I Danmark forefindes der en række midlertidige botilbud, der drives jf. SEL §§ 107 og 110. Disse boformer spiller en central rolle i den sociale indsats ved at tilbyde ophold, støtte og struktur i borgerens hverdag, ifølge vejl. nr. 14 af 15/02/2011 punkt 106 og 167.

I mange af disse tilbud har dusørarbejde i årevis været en uformel praksis. Beboere på forsorgshjem kunne udføre mindre praktiske opgaver på f.eks. værksted eller køkkenarbejde mod en symbolsk betaling. Dette gav borgerne mulighed for deltagelse i meningsfulde hverdagsaktiviteter, uden at borgeren skulle igennem omfattende bureaukratiske processer. Ordningen blev betragtet som en enkel og fleksibel aktivitet, der kunne igangsættes straks og bidrog til struktur og fællesskab i botilbuddenes dagligdag. (Selveje Danmark, 2025).

I 2024 blev praksissen ændret, efter afgørelse fra Ankestyrelsen. Da der ifølge Tilsynschefen fra Socialtilsyn Midt, Ulla Andersen, ikke var lovhjemmel til, at forsorgshjem kunne tildele dusørarbejde. Fremover skal borgere, der ønsker at udføre arbejdsopgaver under opholdet, visiteres til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 (Søndergaard, 2024a).

Formålet er lovmedholdelighed og ensartethed i ydelserne, men ændringerne har samtidigt skabt bekymring i praksisfeltet. Dusørarbejde kunne tidligere igangsættes, når borgeren blev indskrevet på forsorgshjemmet. I dag kræver det en myndighedsafgørelse med visitation til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Hvilket kan udelukke borgere, der ikke opfylder kriterierne jf. SEL § 103 (Søndergaard, 2024a).

I et bredere perspektiv afspejler ændringen en generel udvikling i velfærdsstaten mod øget regulering og dokumentation. Uformelle beskæftigelsesaktiviteter underlægges nu juridiske procedurer og visitationer. Hvilket kan styrke borgerens retssikkerhed, men samtidig reducere fleksibiliteten og handlefriheden i botilbuddenes pædagogiske praksis. (Søndergaard, 2024a).

Forskningsoversigt

Den eksisterende forskning peger på, at arbejdsrelaterede aktiviteter udgør en væsentlig del af den socialfaglige indsats på forsorgshjem. En landsdækkende undersøgelse fra VIVE viste, at mere end en fjerdedel af beboere indskrevet på botilbud jf. SEL §110 oplevede mangel på meningsfulde aktiviteter, der kunne understøtte struktur og trivsel i hverdagen (Benjamin & Lauritzen, 2015).

Andre studier fremhæver, at den stigende formalisering af beskæftigelsestilbud kan skabe barrierer for deltagelse blandt udsatte borgere. Herunder krav til visitation, dokumentation og stabilitet ofte ekskluderer borgere med komplekse og ustabile livsforløb (Larsen & Guldager, 2020).

Et centralt element i den eksisterende forskning er Modelprojektet om beskyttet beskæftigelse, der blev iværksat af Servicestyrelsen i 2008. Det blev iværksat med formålet om at udvikle og afprøve en mere helhedsorienteret model for indsatsen jf. SEL §103. Modelprojektets resultater indikerer således, at beskæftigelsesorienterede aktiviteter med fleksible og relationelt

forankrede rammer, kan fremme både inklusion og livskvalitet blandt borgere med komplekse problemstillinger (Rambøll Management Consulting, 2011).

Disse forskningsmæssige indsigter danner den analytiske baggrund for projektets videre undersøgelse af, hvordan organisatoriske og lovgivningsmæssige ændringer i praksis påvirker både borgerens deltagelsesmuligheder og de fagprofessionelles handlemuligheder på forsorgshjemmene.

Derfor bliver det relevant at undersøge, hvordan ændringen i praksis erfares i mødet mellem systemets beslutninger og borgerens hverdag. Det centrale bliver ikke blot, om indsatsen tildeles eller afvises, men også hvordan den påvirker borgerens motivation, deltagelse og oplevelse af muligheder for forandring. Dette perspektiv udgør projektets analytiske fokus.

Problemformulering

Hvilken betydning har afskaffelsen af dusørarbejde for beboere på forsorgshjem, når disse i stedet skal søge om beskyttet beskæftigelse efter SEL §103?

Problemformuleringens relevans

I dette afsnit vil vi uddybe, hvorfor projektets problemformulering er relevant. Formålet med dette er at præcisere at ændringen fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse ikke blot er en juridisk ændring, men også en justering, der mærkes hos de berørte borgere. Afsnittet her vil danne begrundelse for, hvorfor problemstillingen er væsentlig at undersøge. Problemformuleringen er relevant, da afskaffelsen af dusørarbejde markerer en betydelig ændring i den måde hverdagsliv og deltagelse tilrettelægges for borgere på midlertidige botilbud jf. SEL §§ 107 og 110. Tidligere muliggjorde dusørarbejde uformelle og fleksible arbejdsopgaver, der var en integreret del af beboernes hverdag. Med den nye lovændring om visitation til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 er indsatsen blevet mere reguleret og formelt forankret (Søndergaard, 2024b). Dette nye tiltag rejser spørgsmål om, hvordan borgere oplever ændringen i deres hverdag og i de sociale relationer, der udspiller sig i botilbuddenes fællesskaber.

Ud fra Peter Bundesens forståelse af sociale problemer som ”en oplevet, uønsket social livssituation, som der er en udbredt opfattelse af, at politiske institutioner har et fælles ansvar for at afhjælpe” (Bundesen, 2015, s. 30). Forstås ændringen som et udtryk for samfundets skiftende måde at reagere på borgerens uønskede livssituation. For beboere på forsorgshjem kan omlægningen have betydning for deres oplevelser af deltagelse, struktur og tilhørsforhold. Dermed bliver det relevant at undersøge, hvordan borgerne oplever hverdagen, når arbejdet ikke længere udføres som en uformel og symbolsk belønnet aktivitet, men i stedet forudsættes af visitation (Rambøll Management Consulting, 2011).

Relevansen ligger i at skabe indsigt i, hvordan denne omstrukturering påvirker borgerens oplevelse af fællesskab, selvopfattelse og motivation. For nogle borgere kan den nye ordning medføre en følelse af progression og anerkendelse. Modsat kan andre opleve nye barrierer i form af langsigtet visitation for at deltage i arbejdsfællesskabet (Bundesen, 2015).

En nærmere analyse af disse oplevelser, kan bidrage til en dybere forståelse af, hvordan ændringerne i lovgivning og organisering omsættes i borgerens egne erfaringer. Hertil hvordan den socialfaglige praksis kan understøtte meningsfulde hverdagsliv under de nye rammer.

Terminologi

For at etablere en ensartet begrebsforståelse i projektet, vil vi definere en begrebsafklaring med afsæt i vores problemformulering.

Beskyttet beskæftigelse

Beskyttet beskæftigelse jf. SEL §103 omfatter aktiviteter og arbejdsopgaver, der tilrettelægges som et socialt tilbud til borgere under folkepensionsalderen, der har en betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, som medvirker til at man ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på ordinært vilkår på arbejdsmarkedet jf. SEL §103, stk. 1.

Formålet med beskyttet beskæftigelse handler om at etablere meningsfulde aktiviteter i trygge rammer, der kan understøtte struktur i hverdagen, skabe sociale relationer og fremme borgerens

oplevelse af deltagelse, mestring og handlekompetence (SAND - de hjemløses landsorganisation, 2024). Beskyttet beskæftigelse skal derfor anses som en socialpædagogisk indsatsform, der kan bidrage til øget trivsel og deltagelse i et institutionelt fællesskab uden det sigter mod progression til ordinær beskæftigelse samt ordinært lønarbejde (SAND - de hjemløses landsorganisation, 2024).

Dusørarbejde

Dusørarbejde defineres som en ordning, hvor borgeren udfører en række arbejdsopgaver f.eks. på et værksted, rengøring eller køkkenfunktioner. Hvortil borgeren modtager en begrænset økonomisk kompensation (SAND - de hjemløses landsorganisation, 2024).

Ifølge kapitel 32 i Vejledning om særlig støtte til voksne om dusørarbejde angives det, at dusørens størrelse ikke må overstige 5% af mindstelønnen (Retsinformation, 2011).

Dusørarbejde er ikke reguleret i Serviceloven eller Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats (LAB) og ligger derfor udenfor den arbejdsmarkedsregulering. Det betyder, at ydelsen ikke udløser rettigheder i tilknytning til arbejdsmarkedet, der normalt følger lønnet beskæftigelse, såsom feriegodtgørelse eller pensionsindbetaling. Dusør kan dermed ikke betragtes som en erhvervsindkomst, men må forstås som en symbolsk og aktivitetsbaseret anerkendelse (SAND - de hjemløses landsorganisation, 2024).

Tilbud efter SEL § 107

Et § 107-tilbud er et midlertidigt, men ikke tidsmæssigt bestemt botilbud, som kommunen kan visitere borgere til. Tilbuddet visiteres til mennesker med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, eller som i en periode har behov for særlig behandlingsmæssig støtte. Derudover også til mennesker med nedsat psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, der har behov for pleje eller behandling, og som på grund af disse vanskeligheder ikke kan klare sig uden støtte. Opholdets varighed afhænger af den enkelte borgers situation (Social- og Boligministeriet, u.å.a).

Tilbud efter SEL § 110

Et § 110-tilbud er et midlertidigt botilbud, der gives til mennesker, som ikke har egen bolig eller kan opholde sig i egen bolig. Samtidig har behov for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp. På dette tilbud er det boformerne selv, der har visitationsretten. Det betyder, at visitationen kan ske direkte ved personlig henvendelse fra den enkelte - det såkaldte selvmøderprincip (Social- og Boligministeriet, u.å.b).

Målgruppens sociale problemer

Borgerne i vores målgruppe, er borgere som har ophold på forsorgshjem jf. SEL §§ 107 og 110, på baggrund af en eller flere sociale problemer. Målgruppens sociale problemer omhandler oftest, hjemløshed, psykiske lidelser og/eller misbrug af rusmidler. Nedenfor vil der blive redegjort for hver af disse problematikker.

Hjemløshed

Hjemløshed som et socialt problem omhandler borgere, som oplever at stå uden en stabil og permanent bolig. Manglen på boliger er ofte et resultat af samfundsmæssige forhold og altså ikke kun et individuelt problem. Hjemløshed kan skyldes flere faktorer bl.a. fattigdom, mangel på billige boliger, psykisk sygdom eller misbrug. Overordnet kan man inddele hjemløshed som funktionel hjemløshed eller reel hjemløshed. Borgere som vurderes som funktionelt hjemløse, er borgere som råder over egen bolig, men af forskellige årsager ikke kan opholde sig i deres bolig. De reelt hjemløse borgere karakteriseres af borgere som står uden bolig, og derfor må opholde sig på gaden eller andre ustabile boformer (KFUKs Sociale Arbejde, u.å.). Begge former af hjemløshed kan lede til social eksklusion og give alvorlige konsekvenser for borgerens sundhed, samt begrænse borgerens mulighed for at komme i beskæftigelse. Dette kan medvirke til at fastholde hjemløse borgere i udsatte livssituationer, hvis ikke der gives den rette sociale og økonomiske støtte til at hjælpe borgeren ud af hjemløshed (KFUKs Sociale Arbejde, u.å.).

Psykiske lidelser

Blandt målgruppen ses psykiske lidelser ofte i kombination med flere sociale problemer, såsom hjemløshed og misbrug. Det at leve under ringe boligforhold, som hovedparten af målgruppen tidligere har oplevet, kan forhøje risikoen for flere psykiske sygdomme (Aagaard, 2017). Hjemløshed kan i flere tilfælde være en konsekvens af borgerens psykiske problemer, samtidig med at livet som hjemløs også i sig selv kan være en traumatiserende oplevelse, som dermed kan være med til at forværre borgerens psykiske problemer (Dubert, u.å.). Blandt de mest udbredte psykiske lidelser er depression og angst, dog ses der også flere tilfælde af skizofreni, personlighedsforstyrrelser, psykoser og bipolare lidelser. Nogle psykiske lidelser kan skyldes traumer, men ofte er årsagen ikke let at fastslå, og en del oplever udover deres psykiske lidelse også andre sociale problemer i form af f.eks. hjemløshed eller misbrug af rusmidler (Social.dk, u.å.a). Psykiske lidelser dækker altså over en bred vifte af psykiske vanskeligheder, som påvirker borgerens mulighed for at indgå i sociale interaktioner, samt tanker, følelser og adfærd.

Misbrug

Et misbrug anses på det sociale område som et langvarigt og problematisk forbrug af et eller flere rusmidler, som medfører sociale, psykiske og/eller fysiske problemer for borgeren eller volder skade på borgerens omgivelser eller borgeren selv. Dermed at det altså ikke er stoffet eller stofbruget udelukkende i sig selv, der definerer om en borger har et misbrug, men derimod konsekvenserne af forbruget (Social.dk, u.å.b). Misbrug forekommer ofte i en kombination, med en eller flere andre sociale problemer, såsom hjemløshed og psykisk lidelse, som beskrevet i de to ovenstående afsnit (Social.dk, u.å.b.), og kan omfatte både alkohol og euforiserende stoffer. Misbrug af stoffer og alkohol kan medføre flere alvorlige sundhedsmæssige og personlige konsekvenser for borgeren og deres pårørende. Et langvarigt forbrug af alkohol kan øge risikoen for mere end 60 forskellige sygdomme, herunder leversygdomme, hjertesygdomme, kræft og nerveskader, derudover er der hvert år omkring 3000 dødsfald i Danmark, som kan relateres til alkohol (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, u.å.).

Afgrænsning

I dette afsnit ønsker vi at udpensle projektets afgrænsninger. Det vil vi gøre ved at beskrive de elementer vi har fravalgt i projektet samt begrundelser herfor.

Vores fokus er rettet mod forsorgshjem med botilbud jf. SEL §§ 107 og 110, hvor der fremgår dusørarbejde og beskyttet beskæftigelse, inden for den intentionelle kontekst (Social- og Boligstyrelsen, u.å.a).

Vi vil undersøge de socialfaglige og organisatoriske processer, der udspiller sig på velfærdsinstitutionerne, herunder forsorgshjem. Her er borgeren ikke i en permanent bolig, men indgår i et institutionelt hverdagsliv med regler, normer og potentiale for videreførelse og nyudvikling af praksisformer såsom dusørarbejde og beskyttet beskæftigelse.

Derudover har vi fravalgt at inddrage borgere, der har ophold jf. SEL § 108, da denne bestemmelse omhandler varige botilbud til borgere med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse og varigt behov for støtte jf. SEL § 108, stk. 1. Derudover har vi fravalgt borgere, der er i misbrugsbehandling på forsorgshjem, da det primære fokus for disse er terapi og behandling.

I denne sammenhæng afgrænser projektet sig til de midlertidige botilbud jf. SEL §§ 107 og 110 og hvor der i hverdagen udfolder sig socialfaglige indsatser.

Dusørarbejde og beskyttet beskæftigelse skal derfor forstås som en intern, institutionsbaseret praksis, der hviler på den kommunale administrationsret og som i sin grundlogik hverken er beskæftigelses- eller arbejdsmarkedsorienteret.

Projektets validitet og etiske overvejelser

Vi vil i dette afsnit redegøre for de overvejelser vi har i forbindelse med den dataindsamling og analyse, der knytter sig til projektet. Formålet med dette er at fremhæve, hvad der har betydning for projektets kvalitet og troværdighed. Det vil vi gøre ved at belyse de valg, hensyn og begrænsninger, der opstår i processen. Derudover indeholder afsnittet en præsentation af de

betingelser, der begrundet vores validitet og etik, mulige fejlkilder, arbejdet med persondatabeskyttelse, interviewguide og til sidst en udvælgelse og præsentation af udvalgte informanter.

Validitet og etik

I vores undersøgelse lægger vi vægt på, at metodevalg og dataindsamlingen fremstår valid, forskningsetisk forsvarligt og fagligt velbegrunder. Derfor vil dette afsnit beskrive kvalitetskriterier og forskningsetiske perspektiver, der bidrager til projektets kvalitet og troværdighed.

Kvaliteten af vores empiri vurderes derfor ud fra kvalitative kvalitetskriterier om troværdighed, overførbare, og bekræftbarhed. Disse kriterier kombineres med de forskningsetiske principper om ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed (Thagaard, 2004).

I projektet arbejdes der med semistrukturerede interviews, som er bygget op omkring udvalgte temaer. Denne tilgang giver rum til at informanterne kan udfolde deres egne perspektiver og narrativer inden for de udvalgte temaer. Den semistrukturerede tilgang mindsker dermed risikoen for, at interviewet styres af vores forforståelse og kan dermed øge validiteten til problemformuleringens besvarelse (Thagaard, 2004).

For at styrke troværdigheden arbejder vi systematisk med refleksivitet ift. vores egne forforståelser. Dette skal tydeliggøres for læseren, hvornår udsagn repræsenteres af informanten og hvornår vi foretager teoretiske tolkninger og begrebslige kvalificeringer (Thagaard, 2004). Overførbareheden af resultaterne understøttes ved en grundig beskrivelse af målgruppen, felt og organisatoriske rammer. Dette gør det muligt for andre fagprofessionelle og forskere at vurdere, om resultaterne kan have relevans i beslægtede kontekster. Bekræftbarheden tilstræbes gennem systematisk dokumentation af metodevalg, interviewguide og de analytiske bearbejdningstrin, således at andre potentielt kan efterprøve fremgangsmåden (Thagaard, 2004).

Endvidere forpligter vi os til at håndtere alle oplysninger fortroligt ud fra et forskningsetisk perspektiv. Dette indebærer, at vi gør brug af nærhedsetik, hvor der lægges vægt på respekt,

anerkendelse og ansvar over for informanterne. Denne tilgang styrker relationen mellem informanter og interviewere. Derved kan informanterne opnå en oplevelse af at blive hørt og taget alvorligt som vidensbærere. Samlet set bidrager det til den etiske kvalitet af undersøgelsen (Kristiansen, 2007).

Mulige fejlkilder ved indsamling af empiri

Udover de metodiske og etiske udfordringer der er forbundet med udvælgelsen af empiri og dataindsamlingen, kan fejlkilder også opstå i analyse- og fortolkningsfasen. Dette er med til at stille krav om refleksivitet og gennemsigtighed for at sikre, at resultatet forankres i det empiriske materiale frem for vores egne forforståelser (Thagaard, 2004).

Ydermere er vi opmærksomme på forhold i interviewets rammesætning. Herunder tidspunkt, omgivelserne og informantens mentale tilstand, som kan påvirke svarenes indhold og dybde (Kvale & Brinkmann, 2015). Informantens hukommelse kan ligeledes påvirke interviewet, da deres erindringer kan ændres over tid. (Thagaard, 2004).

Da interviewene er udarbejdet ud fra den kvalitative tilgang, forstås disse aspekter ikke entydigt som fejlkilder, men som grundvilkår for den kvalitative vidensform. Vi er derfor bevidste om, at fejl opstår hvis vi forventer en objektiv og reproducerbar viden.

For at reducere unødige påvirkninger udarbejdede vi en interesseliste til rekruttering af informanter (Bilag 1). Dette blev bl.a. sikret ved, at interviewet så vidt muligt blev gennemført på informanternes egne præmisser. Informanterne kunne selv vælge tidspunkt samt at interviewene blev afholdt på det forsorgshjem, hvor informanterne opholdt sig. Deltagelsen var anonym, og det blev understreget, at informanterne til enhver tid kunne trække sig uden konsekvenser (Vestergaard, 2018).

Persondatabeskyttelse (GDPR) og databehandling

Her redegør vi for de juridiske rammer, der er gennemgået i forbindelse med håndtering af personfølsomt data. Herudover præsenteres den procedure, vi har fulgt i overensstemmelse

med Databeskyttelsesforordningen (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679, 2016) (GDPR) ift. samtykke, anonymisering og persondatabeskyttelse.

Forud for gennemførelsen af de kvalitative interviews vil vi sikre, at undersøgelsen tilrettelægges i overensstemmelse med de juridiske rammer, herunder bestemmelserne for Databeskyttelsesordning. Vi vil hertil udarbejde en samarbejdskontrakt mellem informanterne og projektgruppen med henblik på at tydeliggøre datasikkerheden for håndteringen af den empiri der bliver indsamlet fra informanterne (Bilag 2).

Samarbejdskontrakten vil blive udleveret til informanterne mundtligt og i skriftlig form med henblik på at skabe gennemsigtighed i samarbejdet med projektgruppen og reducere risikoen for misforståelser. Samarbejdskontrakten indeholder desuden informantens samtykke om frivillig deltagelse i undersøgelsen, med mulighed for til enhver tid at tilbagekalde samtykket i overensstemmelse med jf. GDPR Artikel. 7.

Ydermere vil samarbejdskontrakten indeholde bestemmelser om, at alle personfølsomme oplysninger anonymiseres, således at informanterne ikke kan identificeres, jf. GDPR Artikel 5. Informanterne vil endvidere blive gjort opmærksom på, at den indsamlede empiri kan videregives til statistisk formål, forskning eller tredjepart, forudsat at Datatilsynet har givet samtykke hertil jf. Databeskyttelsesloven (DBL) § 10, stk. 3 og kan straffes efter injuriereglen jf. Straffeloven (SL) § 264d.

Ydermere er projektgruppen bevidst om, at vi som studerende ikke er omfattet af tavshedspligten jf. Forvaltningsloven (FVL) § 27, samt SL § 152, idet vi ikke optræder på vegne af en forvaltning.

Interview analyse

For at kunne danne et bedre overblik over materialet og skabe en dybere meningsforståelse af det indsamlede empiriske materiale, vil vi gøre brug af kodning. Dette er et redskab som anvendes til at systematisere det empiriske materiale som vi har indhentet i form af de afholdte interviews med beboere og medarbejdere på et udvalgt forsorgshjem (Ingemann, et. al., 2022).

Kodningen af interviewmaterialet vil tage afsæt i teorier og temaer, som vi finder relevante for hvert interviewene, og har udvalgt og kodet informanternes udsagn som ligger i forbindelse til disse teorier samt temaer, hvilket også gør det muligt at se hvad den samlede mængde empiri udtrykker om de udvalgte teorier og tematikker (Ingemann, et. al., 2022). Der vil igennem kodningen af det empiriske materiale forekomme både åben og lukket kodning, som lægger sig tæt op ad en abduktiv tilgang som der gøres brug af i projektet og bliver beskrevet under metodologiafsnittet.

Den *lukkede kodning* vil vi anvende til at strukturere udsagn i forhold til forhånds valgte temaer og teoretiske begreber. Denne fremgangsmåde understøtter en mere målrettet analyse, hvor empirien systematiseres og fortolkes inden for en teoretisk ramme (Ingemann, et. al., 2022).

Den *åbne kodning* bruges til at identificere særlige pointer og mønstre, der opstår direkte i materialet, og som kan bidrage til nye indsigter ud over vores forforståelser. Den åben kodning har således gjort det muligt at opdage uventede temaer og perspektiver, som der kan kaste nyt lys over vores problemformulering (Ingemann, et. al., 2022).

Samspeilet mellem åben og lukket kodning understøtter den hermeneutisk tilgang, som der gøres brug af i dette projekt, ved at skabe vekselvirkning mellem forforståelse og ny indsigt. Dette fremmer en dybdegående meningsforståelse til at belyse vores problemformulering (Thagaard, 2004).

Interviewguide

Forud for udarbejdelsen af vores interviewguide udarbejdede vi en samarbejdskontrakt, som tydeliggør informanternes rettigheder og rammer for datahåndtering. (Bilag 2).

Interviewguiden udgjorde et centralt metodisk redskab i planlægningen og gennemførelsen af vores kvalitative interview. Guiden blev udarbejdet på baggrund af projektets forskningsspørgsmål, som blev videre formuleret som underspørgsmål for at sikre en sammenhæng mellem problemformuleringen og de undersøgte temaer (Bilag 3a & 3b). Dette understøtter den semistrukturerede tilgang, hvor interviewer navigerer mellem faste temaer og mulighed for at følge nye spor, der opstår i samtalen (Kvale & Brinkmann, 2015).

For at understøtte datakvaliteten anvendte vi åbne og udforskende spørgsmål frem for lukkede ja/nej-spørgsmål. Ifølge Kvale og Brinkmann fremmer åbne spørgsmål en mere nuanceret og detaljeret fortælling, da informanten får mulighed for at uddybe sine refleksioner. Denne spørgeteknik reducerer risikoen for korte og kontekstløse svar og styrker interviewets dybde samt informantens mulighed for at bringe egne perspektiver frem (Kvale & Brinkmann, 2015).

Vores interviewguide indeholder derfor et indledende, opklarende og uddybende spørgsmål, hvilket fastholdt vores fokus på analysens temaer og samtidigt skabte rum for uventede pointer og nye perspektiver (Kvale og Brinkmann, 2015).

Guiden bidrog desuden til at skabe kontinuitet og sammenlignelighed mellem interviewene. Den fungerede som et analytisk bindeled mellem vores forskningsspørgsmål og den efterfølgende kodning af materialet.

Overvejelser om informanter og interviewsituationen

Informanter

I forbindelse med anvendelsen af kvalitativ metode til indsamling af vores empiri har vi reflekteret over, hvordan undersøgelsen af vores problemformulering mest hensigtsmæssigt kan tilrettelægges gennem individuelle interviews. Vi vil således inddrage borgere, der aktuelt eller tidligere har været indskrevet på et forsorgshjem jf. SEL §110 og § 107, som tidligere har udført dusørarbejde og/eller aktuelt deltager i et forløb inden for beskyttet beskæftigelse. Formålet er at indsamle viden om målgruppens subjektive erfaringer ud fra borgernes egne oplevelser og erfaringsdannelser. Herunder personlige fortolkninger, følelsesmæssige dimensioner samt de kontekstuelle forhold, i relation til vores problemformulering (Nissen, 2015). Ligeledes vil vi inddrage medarbejdere fra et forsorgshjem, som arbejder med målgruppen inden for beskyttet beskæftigelse. Formålet er at indsamle viden om medarbejdernes praksiserfaringer med henblik på at opnå en forståelse af, hvordan faglige metoder, strategier og redskaber anvendes og omsættes i praksis i relation til vores problemformulering (Nissen, 2015).

Interviewsituationen

Informanterne udgøres af henholdsvis beboere og medarbejdere på et udvalgt forsorgshjem, som vil danne rammen for interviewene. Forsorgshjemmet er et rusfrit tilbud, som tilbyder både kortere og længere ophold jf. SEL §§ 107, 108 og 110. Her har beboerne mulighed for at komme i beskyttet beskæftigelse inden for forskellige områder som en del af deres ophold.

Interviewene afholdes fysisk på forsorgshjemmet, hvor informanterne allerede befinder sig. Dette sikrer kendte og trygge rammer for informanterne. Vi gør brug af semistrukturerede enkeltinterviews, som gør det muligt for os at følge vores interviewguide, men stadig også giver plads til uddybelser af informanternes erfaringer og oplevelser (Ingemann, et.al., 2022). Denne metode er velegnet til at undersøge informanternes holdninger, oplevelser og erfaringer med beskyttet beskæftigelse.

Præsentation af informanterne

I det følgende afsnit vil vi give en kort præsentation af de respektive informanter, som består af fire borgere, der tidligere eller aktuelt har ophold på det udvalgte forsorgshjem jf. SEL § 110 eller § 107, samt to medarbejdere fra det pågældende forsorgshjem. Vi vil præsentere informanternes erfaring med dusørarbejde og/eller beskyttet beskæftigelse. For at sikre anonymiseringen af informanterne er deres navne erstattet med betegnelserne 'Borger 1', 'Borger 2', 'Borger 3' og 'Borger 4' samt 'Medarbejder 1' og 'Medarbejder 2'. Vi vil i opgaven ikke skelne mellem køn, og vil af hensyn til læsbarheden referere borgerne som 'han' og medarbejderne som 'hun'.

Borger 1

Borger 1 er beboer på forsorgshjemmet jf. SEL § 107 og har efter SEL en § 103-visitation to dage om ugen. Han har tidligere deltaget i dusørarbejde gennem flere år og arbejder nu i køkkenet. Han har haft forskellige ufaglærte jobs, men har haft svært ved at fastholde dem. Borger 1 beskriver beskæftigelsen som afgørende for hans struktur, stabilitet, velvære og fællesskabsfølelse. Han var uforstående over for afskaffelsen af dusøren og mener generelt, at systemet bør lytte bedre til borgerne og skabe mere retfærdige rammer (Bilag Borger 1).

Borger 2

Borger 2 er en tidligere beboer på forsorgshjemmet jf. SEL § 110. Han flyttede ind som følge af alkoholmisbrug og ustabil boligsituation og boede på forsorgshjemmet i omtrent ét år. Under opholdet deltog han aktivt i beskæftigelsen i køkkenet, hvilket gav ham struktur, energi og oplevelsen af værdi og udvikling. Han har siden været ædru i fem år, bor nu i egen bolig og har et fuldtidsarbejde. Borger 2 beskriver beskæftigelsen som en central del af sin recoveryproces, især i forhold til at opbygge rutiner, selvstændighed og tro på egne evner (Bilag Borger 2).

Borger 3

Borger 3 er indskrevet under §107 efter længere ophold på §110. Han har tidligere arbejds erfaring i form af, at have været selvstændig og har tidligere modtaget dusørarbejde i køkkenet før indførelsen af SEL § 103, men deltager i dag primært i kreative aktiviteter og mindre opgaver som blomsterpasning, uden at søge en § 103 efter SEL (Bilag Borger 3).

Borger 4

Borger 4 har haft et langvarigt og komplekst forløb præget af bandemiljø, kriminalitet og tungt stofmisbrug og har oplevet flere traumatiske hændelser. Efter gentagne ophold på forskellige forsorgshjem er Borger 4 nu indskrevet på et §107-tilbud, hvor han oplever støtte og tryk. Borger 4 arbejder målrettet mod at opnå stabilitet, herunder et ønske om at få visiteret beskyttet beskæftigelse jf. SEL §103, som han ser som en vigtig del af sin udvikling og fastholdelse i et stoffrit liv (Bilag Borger 4).

Medarbejder 1

Medarbejder 1 er afdelingsleder for servicegruppen og værkstedet på det pågældende forsorgshjem. Hun har tidligere erfaring som virksomhedskonsulent med myndighedsopgaver. Hun arbejder nu med at tilrettelægge og følge op på borgernes beskyttede beskæftigelse efter SEL § 103 og oplever tydelige forskelle i kommunernes visitationspraksis (Bilag Medarbejder 1).

Medarbejder 2

Medarbejder 2 er souschef på det pågældende forsorgshjem. Hun er uddannet socialrådgiver med flere specialiseringer. Hun har mange års erfaring på forsorgshjemmet og arbejder både med visitation, kontaktperson-opgaver og det faglige ansvar blandt personalet. Hun fremhæver beskæftigelsens betydning for borgernes struktur, arbejdsidentitet, trivsel og recovery. Hun oplever som Medarbejder 1 også store forskelle mellem kommuner i visitationen til en § 103 og efterlyser mindre ”kasse-tænkning” og mere plads til individuelle løsninger (Bilag Medarbejder 2).

Metodologi

I disse afsnit belyses projektets metodiske tilgang. Herunder den kvalitative og kvantitative tilgang samt den abduktive tilgang. Det gør vi med formålet om at klargøre, hvordan problemformuleringen understøttes bedst muligt med en sikker analytisk dybde, hvor vi samtidig kan skabe mulighed for en nuanceret forståelse på baggrund af vores metodevalg.

Den kvalitative og kvantitative metode

Empiriindsamlingen baseres på en metodetriangulering, hvor både kvalitativ og kvantitativ empiri inddrages for at styrke undersøgelsens analytiske dybde og samtidig skabe mulighed for en kritisk refleksion over vores egne forforståelser (Lysen & Christensen, 2022).

Den kvalitative metode omfatter observation og semistrukturerede interviews, hvor dataindsamlingen tilrettelægges med udgangspunkt i en interviewguide, som er bestående af forhåndsudvalgte temaer eller spørgsmål. Vi vil samtidigt tilgodese fleksibilitet, således at vi som interviewere samt informanterne kan forfølge nye spor og perspektiver, som måtte opstå under samtalen (Lysen & Christensen, 2022).

Den kvantitative metode bygger derimod på statistisk data og analyse af datamateriale præsenteret gennem grafer. Det er væsentligt at være opmærksom på, at kvantitative data kan

være præget af mørketal, hvilket kan påvirke resultaternes validitet og generaliserbarhed (Lysen & Christensen, 2022).

Abduktiv tilgang

I dette projekt vil vi tage udgangspunkt i en abduktiv tilgang, ved at bevæge os i et samspil mellem teori og empiri for at undersøge vores problemstilling. Vi vil i analysen tage afsæt i udvalgte teorier, som dog kan ændre sig i forbindelse med empiriindsamlingen. Dette gør vi for at danne en ramme for vores analyse, hvor empirien kan være med til at udfordre og nuancere vores forståelse af problemet. Dette gør vi for at skabe mulighed for, at der kan opstå nye indsigter, der ikke bliver skabt alene fra teori eller empiri, men skabes i samspillet mellem dem (Lysen & Christensen, 2022). En abduktiv tilgang ser vi derfor som en velegnet tilgang til at undersøge borgernes egne oplevelser og erfaringer i samspil med lovgivning og teoretiske perspektiver.

Videnskabsteoretisk tilgang

Hermeneutik

Den hermeneutiske tilgang er relevant for projektet, da vi gennem interviews vil forsøge at skabe en forståelse af den tidligere beskrevet problemstilling ud fra informanternes subjektive oplevelser, erfaringer og fortolkninger (Christensen, 2022). Vi vil i projektet bevæge os mellem enkelte udsagn eller erfaringer og en samlet forståelse af problemstillingen. Dette gør vi for at opnå større forståelse af fænomenet. Denne bevægelse mellem projektets forskellige dele og helheder kaldes også *den hermeneutiske cirkel*, som er grundlæggende for at arbejde hermeneutisk (Christensen, 2022). Ved at benytte denne tilgang vil informanternes fortællinger ikke blot ses som data, men i stedet ses som meningsfulde udtryk, der bliver fortolket ud fra både den juridiske og teoretiske ramme samt vores egen forforståelse.

Forforståelse

I arbejdet med projektet finder vi det særligt vigtigt, at vi er bevidste om vores egen forforståelse. Forforståelser anses i den hermeneutiske tilgang ikke som en barriere, men

derimod som en forudsætning for forståelse. Forforståelsen omhandler den viden, vi møder et bestemt fænomen med, og udgøre grundlaget for vores fortolkningsproces (Christensen, 2022). Vi besidder allerede en viden om socialt arbejde, lovgivning og recovery som vi tager med ind i projektet og denne viden påvirker vores forståelse af informanternes fortællinger. Vi vil derfor være kritiske over vores egen position og opmærksomme på, hvordan vores formodninger kan forme vores fortolkning. Derudover vil vi løbende i projektet udfordre og nuancere vores forforståelse ved at lade nye empiriske og teoretiske indsigter i problemet rykke vores forforståelse. Dette kaldes også *horisontsammensmeltning*, som beskriver, hvordan forståelseshorisonter kan ændres i takt med tilegnelsen af ny viden (Christensen, 2022).

Kritik af hermeneutikken

Den hermeneutiske tilgang er relevant i vores projekt, da vi ønsker at forstå og belyse borgernes oplevelser og refleksioner af deres egen situation. Dog er der stadig nogle metodiske og videnskabsteoretiske punkter, hvor det er vigtigt at forholde sig kritisk og reflektivt. Den hermeneutiske tilgang bygger på vores forforståelse, hvilket kan være med til at påvirke vores forståelse og fortolkning af vores interviewmateriale. Vi har vores egne erfaringer og forståelser af f.eks. faglig viden og antagelser om beskæftigelse, recovery og generelt livet som beboer på et forsorgshjem. Her opstår der en risiko for, at vi ubevidst drejer informanternes udsagn i retning af det, vi ubevidst gerne vil høre eller forventer at finde (Christensen, 2022). Derudover indeholder vores projekt lovgivningsmæssige ændringer, hvor hermeneutikken kan risikere, at overvægtige individets egne subjektive oplevelser og holdninger, da den hermeneutiske tilgang ikke alene kan dække de bredere samfundsmæssige dimensioner. Der kan opstå risiko for, at projektet leder os hen på subjektive holdninger og ikke i de større lag, hvor vi kan påvise kausalitet og kan overføre forståelsen til alle borgere på forsorgshjem. Vi skal derfor være opmærksomme på, at vi ikke kan drage konklusioner, som udelukkende er bygget på vores interviews (Christensen, 2022).

Teori

I dette afsnit anvendes der tre teoriretninger til at skabe en nuanceret analytisk ramme for at forstå, hvordan afskaffelsen af dusørarbejde påvirker borgere på forsorgshjem. Teorierne

repræsenterer både psykologiske, sociale og motivationsorienterede perspektiver, som tilsammen muliggør et flerstrengt blik på borgerens erfaringer, handlemuligheder og reaktioner.

Vi vil bruge CHIME-modellen som rammeteori, da den tilfører et recoveryorienteret blik på borgerens håb, identitet og meningsskabelse. Herefter kommer Honneths anerkendelsesteori, som medvirker til at udvide analysen med fokus på rettigheder, værdighed og social deltagelse. Til sidst finder vi det relevant at gøre brug af motivationsteori, herunder Herzbergs motivationsteori og hygiejne- og motiverende faktorer, som bidrager til at afklare, hvilke motivationsmæssige konsekvenser, der kan opstå, når en praksis afskaffes og erstattes med en anden.

Tilsammen giver teorierne en samlende analytisk base, der gør det muligt at undersøge. Hvordan ændringer i dusørordningen påvirker både borgerens handlinger og deres oplevelse af anerkendelse samt udvikling.

Redegørelse af teori

CHIME-modellen

Vi vil til sidst anvende CHIME-modellen, da den kan bruges som en forståelsesramme i arbejdet med mennesker. Derudover går det godt i spænd med den recoveryorienterede proces (Kursuscenter Sputnik, 2021).

CHIME er dannet af følgende engelske ord:

Connectedness – *Forbundethed*

Hope and optimism – *Håb og optimisme*

Identity – *Identitet*

Meaning in life – *Mening med tilværelsen*

Empowerment – *Empowerment og selvstændighed*

De beskriver hver især et område, der understøtter en recovery proces. CHIME-modellen bliver ofte brugt til behandling af personer, der er psykisk sårbare (Kursuscenter Sputnik, 2021). Vi

finder den dog også særligt relevant i arbejdet med borgere i vores målgruppe. Beskyttet beskæftigelse handler netop om at skabe meningsfulde arbejdsopgaver i fællesskab. Dette kan flere af CHIME-modellens elementer være med til at understøtte. Vi vil bruge CHIME-modellen i analysen som et redskab til struktur, begrebsramme, men også en måde at forstå borgerens oplevelser af beskyttet beskæftigelse som en del af deres recovery- og rehabiliteringsproces. Derudover kan den være med til at spille en vigtig rolle i vores interview med borgere.

Axel Honneths anerkendelsesteori

Axel Honneth er en tysk filosof, der i 1990'erne udviklede anerkendelsesteorien. Teorien har til formål at belyse, hvordan menneskers identitet, trivsel og deltagelse formes af sociale relationer (Høilund & Juul, 2015). Anerkendelse er en grundlæggende menneskelig betingelse, når man skal skabe et positivt forhold til sig selv og samfundet. Honneths teori om anerkendelse er særlig relevant i vores projekt, da den kan være med til at belyse, hvad der evt. sker, når en beboer oplever, at adgangen til beskyttet beskæftigelse bliver bureaukratisk begrænset. Honneths anerkendelsesteori tager udgangspunkt i, at menneskers udvikling gennem deres identitet samt muligheder for deltagelse i samfundet afhænger af den anerkendelse de møder (Høilund & Juul, 2015). Honneth arbejder med tre former for anerkendelse: Den private sfære (den kærlighedsbaserede anerkendelse), den retslige sfære (den retslige anerkendelse) og den solidariske sfære (den sociale anerkendelse).

Manglende anerkendelse kan ifølge Honneth medføre mistrivsel og marginalisering (Høilund & Juul, 2015). Hertil kan det være interessant at undersøge om dusørarbejde er en form for anerkendelse for beboerne på forsorgshjemmet. Dette vil vi gøre i analysen ved hjælp af vores interviews og andet empiri. Teorien bruges som et analytisk redskab, hvor vi vil undersøge beboernes oplevelse af anerkendelse i beskyttet beskæftigelse, samt hvorvidt dusøren er en del af denne anerkendelse.

Her kan det bl.a. være interessant at dykke ned i den retslige anerkendelse ift. om borgerne oplever ligeværdig behandling med rettigheder og adgang til indsatser og beslutninger omkring SEL § 103. Hertil også den sociale anerkendelse, hvor beboerne gerne skulle opleve at føle at de bidrager med noget og bliver værdsat for deres arbejde.

Motivationsteori

Motivation kan defineres som de psykologiske processer, der sætter individets adfærd i gang, giver den retning og opretholder den over tid (Hein, 2019.). Motivationen handler dermed ikke alene om at ønske noget, men om de indre og ydre betingelser, der driver individet til handling. Deci og Ryans beskriver to centrale elementer i motivationsteorier, der omhandler den indre og ydre motivation. Den indre motivation er forankret i oplevelsen af mening, interesse og personlig værdi, hvorimod den ydre motivation bygger på eksterne belønninger, krav eller sanktioner (Hein, 2019.). Motivationen varierer både i styrke og kvalitet, som fremstår forskelligt afhængig af konteksten, den udspringer af. Herunder vil den indre motivation typisk være forbundet med mere vedvarende, engageret og selv bærende adfærd. Modsat den ydre motivation som ofte er mere skrøbelig og afhængig af kontekstens pres eller belønning (Hein, 2019.).

I forlængelse heraf har vi valgt at inddrage Frederick Herzberg, som beskæftiger sig med arbejds- og organisationspsykologi. Herzberg placerer sig inden for motivationsteorien, da han skelner mellem to faktorer, hvor den ene skaber trivsel og den anden der skaber den egentlige motivation. Hertil definerer han motivation ud fra de to faktorteorier - hygiejnefaktorer såsom tryghed, retfærdighed, stabile rammer og organisatorisk klarhed samt de motiverende faktorer, der omfatter mening, ansvar, anerkendelse og mulighed for udvikling. Herzbergs teori kan være med til at tydeliggøre, hvilke motivationsfaktorer der er på spil, når borgere på forsorgshjem både modtager og får frataget dusørarbejde (Hein, 2019.).

Ved at kombinere Deci og Ryans forståelse af indre og ydre motivation med Herzbergs skelnen mellem hygiejnefaktorer og motiverende faktorer muligt gøre det os at analysere, hvilke motivationsmæssige konsekvenser der kan opstå, når en praksis afskaffes og erstattes med en anden. I analysen vil vi anvende motivationsteorien til at undersøge, hvordan ændringen i rammer og betingelser kan påvirke målgruppens motivation og hvilke faktorer der kan være med til at styrke eller svække deres deltagelse i den nye løsning jf. SEL § 103.

Analysestrategi

Analysestrategien består af en systematisk efterbehandling og transskription af interview materialet efterfulgt af en kodningsproces forankret i en hermeneutisk forståelsesramme. Formålet er at sikre en metodisk gennemgang, hvor vi bevæger os fra rå empiri til fortolkning gennem en gennemsigtig bearbejdning af informanternes udsagn. Denne tilgang kombinerer åbenhed for nye indsigter med en teoretisk forankret analysestrategi.

Efterbehandling af interview (Transskription)

Alle interviews blev optaget og gemt lokalt for at sikre fuld kontrol over databehandling og undgå automatisk overførsel til eksterne servere eller cloud-tjenester. Optagelserne danner grundlag for den efterfølgende transskription, som blev foretaget manuelt. Herunder så ordret som muligt for at bevare sproglige nuancer, pauser og betoning, der kan have betydning for analysen (Kvale & Brinkmann, 2015). Hertil er det kun ”øh -lyde” der er udeladt, da de ikke bidrog med en faglig værdi. For at skabe systematik i materialet har vi anvendt farvekodning, hvor vores egne spørgsmål og kommentarer er markeret med gul overstregning, særskilt fra informanternes udsagn. Dette bidrager til et overblik i interviewene.

I overensstemmelse med gældende forskningsetiske retningslinjer er alle personoplysninger anonymiseret. Dette indebærer navne, lokaliteter og øvrige identificerbare forhold er ændret eller fjernet. Transskriptionerne er opbevaret sikkert med adgangsbegrænsning i overensstemmelse med GDPR (Datatilsynet, u.å.).

Den efterfølgende bearbejdning af interviewene herunder lydoptagelser, transskription, farvekodning og anonymisering, har udgjort et centralt metodisk grundlag for vores videre arbejde. Denne systematiske tilgang har skabt gennemsigtighed i vores arbejdsproces og styrket sammenhængen mellem de indsamlede data.

Analyse

Følgende analyseafsnit har til formål at tydeliggøre hvordan borgerne oplever den strukturelle og juridiske ændring, ved afskaffelsen af dusørarbejde, og hvordan dette påvirker borgernes

hverdag og tager udgangspunkt i projektets problemformulering. Analysen bygger på teorier som er beskrevet tidligere i projektet, samt kvalitative interviews med beboere og medarbejder fra et udvalgt forsorgshjem. I analysen undersøges det, hvilken betydning afskaffelsen af dusørarbejde har for beboere på forsorgshjem, når de i stedet skal søge om beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Interview materialet analyseres ud fra en hermeneutisk tilgang, hvor der sker en vekslen mellem enkelte udsagn, og en samlet forståelse af problemstillingen. Denne tilgang muliggør en undersøgelse af borgernes subjektive erfaringer i samspil med de juridiske og organisatoriske rammer, som præger deres hverdag og handlemuligheder. Dette skal i samspil med Herzbergs motivationsteori, Axel Honneths anerkendelsesteori samt CHIME-modellen bidrage til at belyse, hvordan ændringen påvirker beboernes motivation, oplevelse af anerkendelse, deltagelse og recovery ud fra et beskæftigelsesorienteret perspektiv.

Analysen inddeles i tre delanalyser, hvortil der vil forekomme en delkonklusion efter hver delanalyse. Der vil i den første delanalyse fokuseres på visitationsprocessen ud fra et borgercentret perspektiv, med særligt fokus på kommunale forskelle, ventetid og borgerens oplevelse af retslig anerkendelse. I anden delanalyse analyseres beskæftigelsens betydning for borgerne i overgangen fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse, hvor de organisatoriske, politiske og motivationsmæssige perspektiver inddrages. I den sidste delanalyse vil der fokuseres på borgernes fremtid efter ophold på forsorgshjem, hvor der herunder analyseres på sammenhængen mellem Housing First, beskæftigelse og mulighed for udvikling.

Den samlede analyse stræber efter at danne en nuanceret forståelse af, hvordan afskaffelsen af dusørarbejde får en betydning for borgernes livssituation og dermed tydeliggøre, at ændringen ikke udelukkende er af administrativ karakter.

Delanalyse I - Visitationsprocessen set fra borgerens perspektiv

Delanalyse I vil undersøge borgerens møde med visitationssystemet til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Dette skal medvirke til at belyse, hvordan de kommunale forskelle i visitationsprocesser og sagsbehandling påvirker borgerens retssikkerhed, motivation og mulighed for at deltage i meningsfulde aktiviteter under opholdet på forsorgshjemmet. Denne

delanalyse er bygget på både empiri og relevant forskning indenfor området i sammenspil med Axel Honneths anerkendelsesteori, CHIME-modellen, samt tids- og magtperspektiver, for at undersøge konsekvenserne af lange og uforudsigelige visitationsprocesser. Delanalyse I har til formål at tydeliggøre, hvordan visitationen har en essentiel betydning for borgerens identitet, recovery og oplevelse af tid, og derfor ikke blot er en administrativ proces.

Borgerens møde med visitationssystemet til beskyttet beskæftigelse

I 2019 blev 9.700 borgere på landsplan visiteret til beskyttet beskæftigelse. Figur 1 viser, at der i perioden fra 2015 til 2017 var en stigning på 200 personer, der blev visiteret til beskyttet beskæftigelse. Herefter ses et samlet fald fra perioden 2016 til 2019, idet antallet af visiterede er 400 personer mere end i 2016, hvor flest personer blev visiteret til beskyttet beskæftigelse (Social- og Ældreministeriet, 2021).

Figur 1: Borgere visiteret til beskyttet beskæftigelse, 2015-2019, udregnet med tal fra Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 21-22

Faldet i antallet af borgere visiteret til beskyttet beskæftigelse kan ikke alene forstås som en kvantitativ udvikling, men anses for, hvordan de gældende visitationsbetingelser anvendes i kommunerne. Dette fremgår af Medarbejder 2's beskrivelse et kommunalt afslag på beskyttet beskæftigelse til beboere og de konsekvenser, afslaget fik for dem.

”Kommunen har dog sagt, at hvis borgeren vil bruge deres eget beskæftigelsestilbud, så kan de godt få det. Det kan man måske ikke sige så meget til, men lige for de her to (beboere) vil det ikke give mening, for det her med at skulle ud af huset, der er de slet ikke lige nu. [...] Når de så hører rundt omkring at andre får det... Det der med at der er så stor forskel gør helt klart noget ved deres retfærdighedsfølelse og det kan jeg jo sagtens forstå” (Bilag, Medarbejder 2).

Medarbejder 2 belyser begrundelsen for afslaget på beskyttet beskæftigelse og peger samtidigt på, at kommuner i en stigende grad anvender egne beskæftigelsestilbud. Dette kan være medvirkende til faldet i antallet af borgere visiteret til beskyttet beskæftigelse. Yderligere fremhæver hun at forskelle i kommunal visitation påvirker borgerens oplevelse af retfærdighed og forskelsbehandling.

I både Serviceloven og Retssikkerhedsloven (RLS) er det et grundlæggende princip, at borgere der er bosat i Danmark skal have adgang til sociale indsatser på et sammenligneligt grundlag uafhængigt af bopælskommune og afgørelsen skal træffes ud fra et helhedssyn på borgerens situation RLS jf. §§ 5 og 6. Kommunalbestyrelsen bærer dermed ansvaret for, at borgerens sag behandles sagligt og helhedsorienteret.

Hurtighedsprincippet jf. RSL § 5 understreger, at kommunerne er forpligtet til at behandle borgerens sag ”så hurtigt som muligt”. Men som både vores empiri og forskning dokumenterer, er den kommunale virkelighed præget af betydelige variationer i både sagsgang, behandlingstid og krav om dokumentation.

Selvom disse principper tilsiger retlig adgang, viser vores empiri, at visitationsprocedurerne til SEL § 103 langt fra er ensartede mellem kommunerne. Kvalitetsstandarden for beskyttet beskæftigelse i Brønderslev Kommune viser, at kommunerne selv fastsætter organisering og procedurer for visitation. Dette indebærer, at myndighedsansvaret kan være placeret i forskellige enheder såsom handicapområdet, socialpsykiatrien eller andre specialiserede enheder (Brønderslev Kommune, u.å.).

Dette understøttes i modelprojektet hvor der belyses, at de individuelle kommuner ikke har en fælles standard for, hvordan borgerens afklaring, visitation og opfølgning gennemføres. Nogle

kommuner har en fast, systematiseret procedure med løbende revurdering og tydelig ansvarsplacering. Andre kommuner udvikler først under projektdeltagelsen redskaber og arbejdsgange, der kan sikre ensartethed i sagsbehandlingen af beskyttede beskæftigelse (Rambøll Management Consulting, 2011).

Vores egen empiri bekræfter denne problematik. Medarbejder 1 beskriver, hvordan visitationsprocessen varierer mellem kommunerne. Hun forklarer, at: "Jeg oplever at processen er forskellig fra kommune til kommune [...] jeg har oplevet at visitationen kan tage op til 4 uger og i nogle tilfælde længere" (Bilag, Medarbejder 1).

For borgeren indebærer disse kommunale forskelle, at adgangen til SEL § 103 i praksis afhænger af den enkelte kommunes organisering og sagsbehandlingspraksis.

Ifølge Axel Honneth er anerkendelse en grundlæggende forudsætning for borgerens udvikling. Når borgeren oplever at blive anerkendt som et værdifuldt individ, skabes betingelserne for selvagtelse, selvværd og selvrespekt. Manglende anerkendelse eller misanderkendelse fungerer derimod som en krænkelse, der underminerer borgerens relation til sig selv (Høilund & Juul, 2015). Medarbejder 1 beskriver, at nogle kommuner systematisk afviser borgere, når de opholder sig på et § 110-tilbud. Hun udtaler: "Nogle kommuner siger også, at der ikke gives 103 til borgere der er indskrevet på en SEL § 110" (Bilag, Medarbejder 1). Set i lyset af Honneth kan et sådant afslag opleves som en institutionel misanerkendelse, da borgerens individuelle behov ikke får en legitim plads i myndighedens vurdering (Høilund & Juul, 2015).

Dermed påvirker visitationen ikke kun borgerens adgang til støtte, men også borgerens retlige sfære. Honneth beskriver den retlige anerkendelse som afgørende for borgerens oplevelse af ligeværd og tilhørsforhold i samfundet (Høilund & Juul, 2015). Hertil er det vores forforståelse at, når systemet fremstår uforudsigeligt og praksis afhænger af kommunale ressourcer og styringslogikker, udfordres denne anerkendelse.

De ovenstående forhold danner et væsentligt grundlag for at forstå, at visitationsforskellen ikke alene rammer borgerens juridiske rettigheder, men også har direkte konsekvenser for deres motivation, deltagelse og progression i meningsfulde beskæftigelsesorienterede aktiviteter.

Visitationsforskelle og betydning for borgerens motivation og deltagelse

Målgruppen livssituation er, som flere undersøgelser dokumenterer, ofte præget af betydelig omskiftelighed, ustabile boligforhold, psykiske eller fysiske funktionsnedsættelse, perioder med misbrug samt en skrøbelig tilknytning til arbejdsmarkedet (Rambøll Management Consulting, 2011). I sådanne komplekse livsforløb er det vores forforståelse, at der opstår perioder, hvor hverdagen midlertidigt stabiliseres, og hvor borgeren oplever en øget motivation for at indgå i meningsfulde beskæftigelsesorienterede aktiviteter. Hertil giver motivationsteorien et analytisk blik til at forstå konsekvenserne af visitationsforskelle.

Flere borgere fortæller, at motivationen svækkes markant, når der går lang tid fra ønske til bevilling. Hertil beskriver medarbejder 2, hvordan borgerne reagerer på lange sagsforløb: ”For nogle kommuner er det enormt langsommeligt [...] når man har fået søgt, har det taget enormt lang tid at få svaret.” (Bilag, Medarbejder 2). Udsagnet viser, at gentagne forsinkelser påvirker borgernes forståelse af deres egen situation, så den fremstår fastlåst og uden reelle handlemuligheder. Dette relaterer sig til, når borgere hører om andre beboere på forsorgshjemmet, der har fået tildelt beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 før dem, så opstår der en oplevelse af uretfærdighed og svækket tillid til systemet: ”det der med, at der er så stor forskel, gør helt klart noget ved deres retfærdighedsfølelse” (Bilag, Medarbejder 2).

Medarbejder 2 beskriver, hvordan flere borgere oplever hverdagen som svær at håndtere uden adgang til beskæftigelseslignende aktiviteter.

”Man skal jo ikke bare hjem og sidde i sin lejlighed og kigge på de fire vægge [...] hvis det skal lykkes – at man skal holde sig clean, ædru osv., så har man brug for et eller andet, andet indhold” (Bilag, Medarbejder 2).

Rambølls evaluering af modelprojektet underbygger medarbejder 2's praksiserfaring. Ifølge evalueringen viste det at borger visiteret til SEL § 103 har fået øges sin trivsel, selvværd, sociale relationer og mestringsevne (Rambøll Management Consulting, 2011). Hertil bliver det tydeligt, at visitationensforskelle ikke blot er tekniske processer, men forhold der direkte påvirker borgerens hverdagsliv, mentale sundhed og progression. Når adgangen til SEL § 103

forsinkes eller forhindres af kommunale barrierer, kan det få betydelige konsekvenser for borgerens recovery.

CHIME-modellens perspektiv på konsekvenserne af manglende visitation til SEL jf. § 103

Når adgangen til beskyttet beskæftigelse forsinkes eller afvises, påvirker det ikke blot borgerens retssikkerhed, men også den psykosociale udvikling. CHIME-modellen synliggør her nogle af de mest centrale konsekvenser, idet *identitet, meningsfuldhed og sociale tilhørsforhold* påvirkes. Disse spiller en afgørende rolle i borgerens recovery-proces (Kursuscenter Sputnik, 2021).

Manglende adgang til beskæftigelsesorienterede aktiviteter udfordrer borgerens mulighed for at skabe mening i hverdagen. Borger 1 beskriver tydeligt, hvordan deltagelse i sådanne aktiviteter giver retning og formål: ”Det giver mig noget stabilitet. Det giver mig noget med mig selv. Det giver mig noget velvære. Og det giver mig, at jeg har givet noget. Jeg giver noget” (Bilag, Borger 1). Udsagnet viser, at meningsfuldhed ikke alene knytter sig til selve opgaven, men til oplevelsen af at bidrage og blive bekræftet som en del af et fællesskab (Kursuscenter Sputnik, 2021).

Ydermere beskriver Borger 1, hvilken indflydelse det har på hans hverdag, når den beskæftigelsesorienterede aktivitet ikke er tilgængeligt: ”holder tiden ud [...] prøver at få dagen til at gå, for de kan godt være lidt lange nogle gange” (Bilag, Borger 1).

Ifølge CHIME-modellen betyder visitationsforsinkelser, at borgeren fratages det centrale meningsbærende element i sin recovery. Dagligdagen risikerer at stagnere frem for at støtte progression (Kursuscenter Sputnik, 2021).

I Danmark anses arbejde som en del af meningen med livet. Ifølge CHIME-modellen er identitet et afgørende grundlag for, at borgeren kan fastholde en oplevelse af deres arbejdsidentitet. Thomas Nielsen beskriver arbejdsidentitet som en af de væsentlige identitetsoplevelser i voksenlivet, idet den giver mulighed for at opleve sig selv som kompetente, nyttige og betydningsfulde. Manglende adgang til en sådan rolle indebærer en

risiko for, at borgerens identitet primært formes omkring problemer, afhængighed og passivitet, frem for mestring og deltagelse (Nielsen, 2010).

Denne sammenhæng understreges af Borger 1, der fremhæver, hvordan deltagelse i beskæftigelsesorienterede aktiviteter hjælper ham til at genetablere struktur og selvrespekt i hverdagen. Han udtaler: ”For mig også personligt er det godt for mig, fordi jeg skal lære at få noget struktur ind igen i min hverdag” (Bilag, Borger 1).

Her ses at det ikke blot er aktiviteten i sig selv, der har værdi, men den identitetsmæssige anerkendelse, der følger med – at være en, der møder op og bidrager. Nielsen peger netop på, at arbejdsidentiteten fungerer som et psykologisk anker for selvantagelse og oplevelsen af sammenhæng i eget liv (Nielsen, 2010).

I CHIME-modellen beskrives *forbundethed* som en social dimension, der ligeledes er central for målgruppen. Arbejdsrelaterede aktiviteter giver en form for social forankring, som er essentiel i udsatte borgers liv (Kursuscenter Sputnik, 2021). Hertil citere Medarbejder 2 en borgers møde med det sociale element i en arbejdsrelateret aktivitet. Hun udtaler: ”De siger hej, når jeg kommer, og jeg er en del af et fællesskab” (Bilag, Medarbejder 2).

CHIME-modellens dimension Connectedness understreger, at tilhørsforhold opstår der, hvor individet erindres som en del af et fællesskab. Det vil sige, at tilhørsforhold handler om mere end at være fysisk til stede blandt andre. Dette indebærer en oplevelse af, at man er anerkendt, savnet, inkluderet og har en plads i det sociale rum (Kursuscenter Sputnik, 2021).

Død tid som konsekvens af visitationsprocessen

CHIME-modellen synliggør potentielle konsekvenser som fraværet af beskæftigelsesorienteret aktiviteter, kan have for borgeren. Herunder tab af håb, identitet og oplevet mening. I forlængelse heraf peger den franske sociolog Pierre Bourdieu på begrebet om *tid*, som den egentlige skadevirkning, når visitation til SEL § 103 udebliver. Denne problematik udfoldes yderligere af lektor Merete Monrad (Aalborg universitet) i hendes artikel *Død tid: Tab af temporal kontrol i mødet med velfærdsstaten* udgivet i *Uden for Nummer nr. 45*, hvor hun beskriver konsekvenserne af langvarige visitationsprocesser, herunder død tid og hvilken effekt dette kan have på udsatte borgers fremtid (Monrad, 2022).

Når en borger ansøger om beskyttet beskæftigelse, træder vedkommende ind i en administrativ venteposition, hvor "*den levende tid*" sættes i bero (Monrad, 2022). Bourdieu definerer dette som en fastfrysning af borgerens tid i nuet, mens systemets tid fortsætter uforstyrret. Han fremhæver denne tidslige asymmetri som central for de muligheder, der opstår, når adgangen til fremtiden kontrolleres af andre aktører (Monrad, 2022). Hertil beskriver Medarbejder 2, sine erfaringer af konsekvenserne for borger, der befinder sig i en venteposition til beskyttet beskæftigelse:

"Også sådan førhen med nogle af dem, der ikke var i beskæftigelse. Man får lidt nemmere byttet rundt på nat og dag. Man sover lidt længere, man sidder lidt længere oppe og for nogen er det stadig sådan helt byttet rundt. Måske man også bare generelt går lidt ned i gear" (Bilag, Medarbejder 2).

Udsagnet synliggør, at den fastfrosne tid fremstår som et gradvist tab af struktur. Dermed bliver ventetiden en selvforstærkende proces, hvor mangel på progression netop gør det vanskeligt for borgeren at bevare døgnrytme, retning og fremtidsperspektiv (Monrad, 2022).

Bourdieu understreger, at vores mulighed for at handle er knyttet til, om vi kan forudse vores fremtid. Han argumenterer for, at "troen på fremtiden afhænger af ens chance for at kontrollere den fremtid, som er indskrevet i nutidens vilkår" (Monrad, 2022). Når nutiden er præget af stillestående sagsbehandling og uklare tidsrammer, undermineres den oplevelse af kontrol, som CHIME-modellen betoner under empowerment-dimensionen (Kursuscenter Sputnik, 2021). Hertil beskriver Borger 2 hvordan han forsøger at beskytte sig mod skuffelser ved at sænke sine forventninger:

"Jeg kommer sgu nok aldrig til at få sådan et rigtigt arbejde, du ved, det bliver sådan noget flexjob, eller sådan noget, hvor jeg tænkte, det viser bare, hvor lidt man er egentlig ved om sig selv". Jeg tænkte, jeg kommer sgu aldrig til at få et arbejde" (Bilag, Borger 2).

Hermed bliver håbet en risiko og ikke en ressource, da forventningen om forandring kan udløse yderligere skuffelse. Dette kan svække den håbsbaserede del af empowerment, der udgør et centralt omdrejningspunkt i CHIME-modellen (Kursuscenter Sputnik, 2021). Uvisheden i

visitationsprocessen kan derfor underminere borgerens identitetsfølelse og gøre det vanskeligt at fastholde en oplevelse af retning. Dette ses i Søndergaards artikel i Kristeligt Dagblad, hvor en borger beskriver hverdagen uden beskyttet beskæftigelse ”Jeg ville kede mig, hvis jeg skulle sidde på mit værelse hele dagen” (Søndergaard, 2024a). Citatet fremhæver død tid, som Monrad knytter til fraværet af fremdrift. Hvilket ifølge CHIME-modellens identitetsdimension forstås som tab af mening og selvforståelse (Kursuscenter Sputnik, 2021).

Monrad fremhæver i sin artikel, at død tid nedbryder borgerens forbindelse til fremtiden, idet den fratager dem grundlaget for at danne forventninger til fremtiden (Monrad, 2022). Dette beskriver Borger 1 således: ”Og prøver at få dagen til at gå, for de kan godt være lidt lange nogle gange” (Bilag, Borger 1). Borger 1 beskriver her hvordan tiden går, men at livet ikke går med. Dagene passerer, uden at borgeren opnår nogen forandring i sit liv. Dermed fremstår visitationsperioden som en form for stillestående livstid, hvor dagene glider forbi uden at bringe borgeren nærmere en fremtidig forandring (Monrad, 2022). Konsekvensen af den stillestående livstid beskriver Medarbejder 1 således: ”Jeg har erfaret at borgere, der ikke har adgang beskæftigelse eller aktivitet ofte oplever rastløshed, kedsomhed og i det værste tilfælde ende i et misbrug igen” (Bilag, Medarbejder 1). Dette bekræfter Bourdieu, da han beskriver, at tiden aldrig er neutral. Hvilket citatet refererer til, når systemet ikke fylder tiden med formål for målgruppen, gør misbrugets logikker det (Monrad, 2022).

Død tid i visitationsprocessen fremstår ikke som en passiv fase, men som en tilstand, der hæmmer borgeren i at orientere sig mod en fremtid. Når tiden fastfryses, indskrænkes borgerens handlemuligheder, og oplevelse af kontrol svækkes. Derfor finder vi det væsentligt at undersøge, hvordan dette tab af kontrol forbindes med magt og magtesløshed i relationen mellem borger og velfærdssystemet.

Tidslogikker som strukturel magt i visitationsprocessen

I forlængelse af død tid og dens betydning for borgerens oplevelse af fremtid finder vi det relevant at udfolde, hvordan magt og magtesløshed strukturerer borgerens position i visitationsprocessen. Hertil vil vi gøre brug af Merete Morads analyse af temporal magt til at supplere vores forståelse af, hvordan velfærdssystemet tidslogikker kan placere borgeren i en tilstand af afmagt.

Monrad viser gennem en række empiriske eksempler, at magt ikke kun udøves gennem formelle beslutninger, men også gennem strukturel styring af tid i sagsforløbet. Denne magtform beskriver Bourdieu således: ”Den almægtige er den som ikke venter, men får andre til at vente” (Monrad, 2022). Ventetiden bliver dermed et redskab for magtudøvelse, uanset om den udøves bevidst eller blot følges af systemets tidslogikker. Når borgeren træder ind i velfærdssystemet, hvor visitationen foregår på ubestemte tidspunkter, reduceres borgerens mulighed for at forudse og planlægge sin fremtid. Konsekvensen af denne magtform uddyber Monrad som tæt knyttet til temporal kontrol, idet ”Magtesløshed viser sig også som et tab af kontrol over egen tid” (Monrad, 2022). Dermed bliver usikkerhed omkring fremtidens forløb ikke blot et administrativt vilkår, men et centralt element til magtesløshed. Denne uforudsigelighed beskriver borgeren som tankemylderet: ”Og så gik jeg hele tiden med den der over hovedet, jamen hvornår bliver jeg kontaktet igen, hvornår sker der noget mere?” (Monrad, 2022). Hertil bliver ventetiden en belastning i sig selv. Ikke fordi der sker noget, men fordi borgeren ikke ved, hvornår noget sker. Tiden bliver dermed et styringsredskab, hvor systemets rytme sætter grænser for borgerens handlemuligheder. Bourdieu beskriver denne tilstand som ”Tom, formålsløs, meningsløs og udsigtsløs”. Når tiden opleves som meningsløs for borgeren, forstærkes borgerens oplevelse af magtesløshed (Monrad, 2022).

Konsekvensen af borgerens oplevelse af magtesløshed kan ifølge Christiansen og Daugaard udvikle sig til modmagt (Christiansen & Daugaard Jensen, 2019). Denne modmagt beskrives af Medarbejder 1’s oplevelse af afskaffelsen af dusørarbejde. Medarbejder 1 udtaler:

”De borgere som vendte tilbage til aktiveringen, var mest den ældre generation og som ofte blev nedgjort eller gjort til grin af den yngre generation. Den yngre generation havde svært ved at forstå hvorfor de ville arbejde gratis og dem som så fik 103 kunne de ikke forstå hvorfor man så vil arbejde for så lidt” (Bilag, Medarbejder 1).

Borgernes holdning udtrykker ikke kun utilfredshed, men en modmagtshandling som et forsøg på at opretholde deres egen værdighed og retlige anerkendelse.

Ifølge Medarbejder 2 oplevede hun at modmagtshandlingen ikke var permanent, da mange af beboerne havde et behov for at være deltagende i aktiviteterne. Medarbejder 2 citere borgerne: ”Jo det vil jeg faktisk gerne for det er faktisk rart for mig at have et eller andet.” [...] ”Nårh

ja, jeg bor her jo også, så jeg kan faktisk godt hjælpe med at gøre rent.” (Bilag, Medarbejder 2). Yderligere konkluderer Medarbejder 2, at der også var en positiv effekt på ændring af lovgivningen. Medarbejder 2 udtaler: ”Så det var heller ikke kun negativitet. Nogle kunne godt se, at man godt kunne gøre noget uden at få noget for det fordi vi alle sammen er en del af det her hus” (Bilag, Medarbejder 2). Citaterne viser at igennem de beskæftigelsesorienterede aktiviteter genskabes temporal kontrol, der opleves som meningsfuldhed for borgeren. Borgerens kontrol over egen tid bliver hermed brugt til at skabe rytme, retning og skabelse af tilhørsforhold.

Delkonklusion I

Delanalyse I belyser, hvilken betydning afskaffelsen af dusørarbejde har for beboere på forsorgshjem, når adgangen til beskæftigelsesorienterede aktiviteter forudsætter en visitation til beskyttet beskæftigelse jf. SEL §103. Analysen viser, at denne omlægning bliver betinget af kommunale visitationsprocesser, sagsbehandlingstid og organisatoriske forskelle, frem for borgerens aktuelle motivation og behov.

Vores egen empiri viser, at uensartet kommunal visitation og lange sagsforløb svækker borgernes oplevelse af retssikkerhed og retfærdighed. Både medarbejdere og borgere beskriver, hvordan forskelle i afgørelser mellem kommunerne skaber usikkerhed og mistillid til systemet. Yderligere oplever de at bortfald af dusørarbejde reducerer borgerens mulighed for struktur og meningsfuldhed i hverdagen, hvilket har negative konsekvenser for borgerens motivation og deltagelse. Dette fremgår i CHIME-modellen, ved at den manglende adgang til symbolsk anerkendelse udfordrer de centrale recovery-dimensioner såsom mening, håb og identitet. Dette kan hæmme borgerens mulighed for progression.

Derudover viser analysen, at lange ventetider kan opleves som død tid for borgeren. Denne stillestående tid indebærer et tab af temporal kontrol, hvor borgerens mulighed for at planlægge, handle og opretholde struktur indskrænkes. Ventetiden fungerer dermed som en form for strukturel magt, der kan medføre oplevelsen af magtesløsheden. Hvor borgeren gradvist sænker sine forventninger til forandring og får vanskeligere ved at fastholde en orientering mod fremtiden.

Det konkluderes at delanalyse I dermed er med til at besvare problemformuleringen ved at vise, at afskaffelsen af dusørarbejde i praksis kan skabe ventepositioner der svækker borgernes motivation og medfører til tab af temporal kontrol, når visitationssystemet ikke formår at sikre rettidig og ensartet adgang til beskyttet beskæftigelse jf. SEL §103.

Delanalyse II - Beskæftigelsens betydning for borgerne

I delanalyse II vil der være fokus på de retlige hjemmelkrav, som ligger til grund for ændringen, gennem undersøgelsen af omlægningen fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. I denne analysedel belyses det, hvordan juridiske, organisatoriske og politiske styringslogikker begrænser det socialfaglige handlerum på forsorgshjemmene. Derudover hvordan vilkårene påvirker deltagelsen i beskæftigelsesorienterede aktiviteter for borgerne. Endvidere vil betydningen af lavtærskeltilgange for borgerne i målgruppen analyseres med inddragelse af motivation-, anerkendelses- og recoveryteori.

Retlige hjemmelkrav i omlægningen fra dusørarbejde til SEL jf. § 103

Overgangen fra dusørarbejde til kravet om beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 ses en markant ændring. Dusørarbejdet var før et fleksibelt og relationsbåret element på forsorgshjemmene. I dag er det indlejret i en mere bureaukratisk tilgang. Indledningsvist vil vi derfor undersøge, hvordan overgangen fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 formes under det pres som følge af skærpede juridiske krav, økonomiske styringslogikker, organisatoriske rammer, samt politiske ambitioner for målgruppens deltagelse i arbejdsfællesskabet.

Dusørarbejde har i årtier udgjort en integreret del af praksis på danske forsorgshjem, hvor beboerne har kunnet deltage i beskæftigelsesorienterede aktiviteter mod en mindre symbolsk udbetaling. Den administrative omlægning i 2024 fra Socialministeriet henviser nu målgruppen til at søge beskyttede beskæftigelse jf. SEL § 103 (Søndergaard, 2024a). Ifølge Medarbejder 2 har denne ændring været mærkbar, hvortil hun udtaler:

”Jamen det er jo klart at vi har kunne mærke at dusøren er fjernet. Først i starten var det jo meget det med at alle (beboerne) sagde ”Jamen så skal vi ikke gå på arbejde for

ingenting!”. "Jeg tror heller ikke jeg ville komme på arbejde, hvis jeg ikke fik løn, så selvom jeg godt kan lide mit arbejde, så tænker jeg lidt det er det samme for dem (beboerne)" (Bilag Medarbejder 2).

Udsagnet viser, at omlægningen har påvirket beboernes motivation, da aktiviteterne nu forbindes med en konkret belønning. Hertil er det vores forforståelse, at denne anerkendelse er afgørende for at fastholde beboernes deltagelse i beskyttet beskæftigelse.

Den administrative omlægning hviler på en retlig vurdering af, at dusørordningen ikke kan anses for at have tilstrækkelig hjemmel inden for den gældende sociallovgivning. Yderligere udtaler tilsynschefen Ulla B. Andersen fra Socialtilsyn Midt til Kristeligt Dagblad, at dusørudbetalinger aldrig har været lovlige som en del af botilbuddenes økonomi. Hun fremhæver, at "Dusørpenge bliver betragtet som uvedkommende udgifter og det kan man ikke have i et budget" (Søndergaard, 2024a). Dette understreger, at omlægningen er forankret i et krav om lovhjemmel og økonomisk styrbarhed, hvilket tydeliggør at regulering og budgetdisciplin nu vægtes højere end tidligere i praksis.

Ankestyrelsens praksis afklaring gør derfor ikke kun indgreb i SEL § 110, men også midlertidigt botilbud jf. SEL § 107 (Søndergaard, 2024b). Dette understøttes i vejledningen til botilbud, hvor der ikke præciseres, at jf. SEL §§ 107 og 110 er hjemmel til aflønning for arbejde. Disse bestemmelser har ifølge vejl. nr. 14 15/02/2011 til formål at dække ophold, støtte, yde omsorg og understøtte borgerens udvikling, hvilket ikke anses som en del af borgerens arbejdslignende aktiviteter.

Dermed bevæger praksis sig fra et pædagogisk felt til et mere retligt og reguleret felt. Legalitetsprincippet begrænser forsorgshjemmenes muligheder for at udvikle socialfaglige og lokalt tilpassende løsninger. Honneths anerkendelsesteori peger på, at den lovmæssige forskydning medfører et tab af identitetsdannelse og oplevelse af tilhørsforhold. Dermed mindskes borgernes mulighed for at opnå den solidariske anerkendelse gennem meningsfyldte arbejdsopgaver (Høilund & Juul, 2015).

De retlige hjemmelkrav tydeliggør, hvorfor omlægningen er blevet gennemført og hvordan dette hænger tæt sammen med både de politiske og organisatoriske rammer, der tilsammen

former den nye praksis for indsatsen. Samtidig ses det, at strammere lovgivning mindsker målgruppens adgang til lavtærskelaktiviteter. Dette åbner op for en nærmere undersøgelse af, hvilken betydning lavtærskeltilgange har for borgerens motivation, trivsel og deltagelse i hverdagsfællesskabet.

Organisatoriske rammevilkår ved overgangen fra dusørarbejde til beskyttede beskæftigelse

Inden for de gældende organisatoriske rammevilkår på forsorgshjemmene indebærer afskaffelsen af dusørarbejde en markant indskrænkning af institutionens socialfaglige handlerum. Idet et centralt redskab herunder motivations- og relations-understøttende tilgang bortfalder.

Lavtærskel-arbejde har været anvendt på forsorgshjem, som et redskab til at skabe døgnrytme, styrke relationer og fremme deltagelse i meningsfyldte aktiviteter (Søndergaard, 2024b). Dette understreges af Medarbejder 1, som i forbindelse med tilrettelæggelsen af den beskyttede beskæftigelse fremhæver betydningen af individuelle hensyn. Hun udtaler: ”Vi tilrettelægger den beskyttede beskæftigelse ud fra individuelle behov fysisk, psykisk og socialt. Nogle af de skånehensyn er for eksempel mødetid, antal dage, arbejdsstilling, afskærmning fra lyd og lys osv.” (Bilag, Medarbejder 1). Medarbejderens udsagn kan ses i forlængelse af William A. Anthonys recovery-perspektiv, hvor udvikling og trivsel forudsætter meningsfuld deltagelse samt mulighed for at genvinde kontrol, identitet og håb i eget liv (Møller & Austin, 2023). Hertil er det vores forforståelse, at en recovery-orienteret tilgang bidrager til at styrke borgerens mestring og deltagelse i meningsfulde aktiviteter.

Beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 kan imidlertid ikke betragtes som en direkte erstatning for de funktioner, som dusørarbejde hidtil har varetaget. SFI's kortlægning viser, at de beskyttede værksteder tidligere har været tilrettelagt for borgere med en betydelige psykiatriske funktionsnedsættelse og kun i et begrænset omfang retter sig mod borgere med akutte og komplekse sociale problemstillinger. (Bengtsson & Mateu, 2009).

En analytisk forståelse af implementeringen gør det muligt at undersøge, hvordan de organisatoriske rammer påvirker forsorgshjemmets arbejde med at omsætte SEL § 103 i

praksis. Professor Steen Chr. Winter påpeger, at implementeringsudfordringerne typisk opstår, når eksterne styringskrav ikke harmonerer med praksisfeltets muligheder.

Denne disharmoni bliver tydelig i den igangværende implementering af omlægningen. Forsorgshjemmene har måtte ophøre med dusørarbejde, hvor borgerne i stedet skal afvente visitation til et § 103-tilbud. Ifølge Winter og Lehmanns implementeringsmodel opstår implementeringsproblemer ofte der, hvor mål, midler og lokal kapacitet ikke er tilpasset hinanden. (Winter & Nielsen, 2008). Det forventes at kommunerne visiterer borgere til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103, men sagsbehandlingskapacitet herunder ventetider på afklaring varierer betydeligt (Folketingets ombudsmand, 2025). Forsorgshjemmene står dermed i en situation, hvor de gamle redskaber (dusørarbejdet) er bortfaldet, mens de nye endnu ikke er fuldt tilgængelige. I praksis betyder dette, at målgruppen befinder sig i et implementeringsmæssigt mellemrum. Borgerne kunne tidligere indgå i dusørarbejde ved ankomst, hvorimod de nu må afvente en kommunal visitation jf. SEL § 103, før de kan deltage i beskyttet beskæftigelse. Det ses som en gennemgående problematik ud fra interviewmaterialet, at beboerne og medarbejderne har erfaret, at de tidligere har kunnet begynde i køkken eller på værksted i løbet af den første uge. Hvor de nu i måneder har stået uden beskyttet beskæftigelse, da kommunerne ikke har færdigbehandlet deres ansøgning. Målgruppen påvirkes dermed direkte af implementeringskædens brud, hvor styringskravene ikke er tilpasset den praktiske virkelighed, de skal udfoldes i.

Konsekvensen heraf ses ved at forsorgshjemmene får sværere ved at skabe struktur, ro og meningsfulde hverdagsaktiviteter for målgruppen.

Ydermere viser de organisatoriske begrænsninger, at omlægningen ikke kun handler om praktiske justeringer, men er dybt forbundet med politiske styringslogikker. Dette leder videre til næste afsnit, hvor de politiske prioriteringer udfoldes.

Politiske prioriteringer i omlægningen af dusørarbejde

Skiftet fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 markerer ikke blot en administrativ ændring, men bærer præg af en politisk styringslogik. Den danske socialpolitik har gennem årene bevæget sig i retningen af en tydeligere arbejdsmarkedslogik. Her ses

beskæftigelse som vejen til inklusion, værdighed og selvstændighed. Ifølge SFT's kortlægning understreges der, at beskyttet beskæftigelse i høj grad er blevet en del af strategien om at integrere borgere med handicap, psykiske lidelser og sociale problemer i arbejdsrelaterede aktiviteter (Bengtsson & Mateu, 2009).

Denne forskydning i socialpolitisk styring kommer tydeligt til udtryk i udtalelser fra Christiansborg. Venstres socialordfører Christian Friis Bach (V) fremhæver, at beskæftigelse i botilbud ikke blot er et socialt tilbud, men et fundamentalt værdighedsspørgsmål. Han udtaler: "Det er helt centralt for disse borgeres værdighed, at de har noget at stå op til uden, at det indebærer en masse bureaukrati" (Søndergaard, 2024b). Citatet understreger, hvordan arbejdsmarkedslogikken forbindes direkte til værdighedsbegrebet som står i kontrast til den New Public Management (NPM).

Beskyttet beskæftigelse bliver organiseret efter NPM-styringslogikker, herunder visitation og dokumentation. Denne logik forudsætter faste procedurer, klare mål og mulighed for at måle progression. Dusørarbejde læner sig derimod op ad New Public Governance-tilgangen (NPG), hvor fleksibilitet, tværfagligsamarbejde samt den lokalfaglige dømmekraft vægtes højere end formelle registreringskrav. Dusørarbejde gives til borgeren som en symbolsk anerkendelse uden visitation, standardiserede mål og systematisk dokumentation. Derfor harmonerer dusørarbejde ikke med NPM, der fokuserer på bureaukratisk kontrol og målbare output, modsat NPG's dialogbaserede og samskabende principper (Bundesen, 2019).

Denne forståelse forstærkes af udtalelser fra Social- og Boligminister Sophie Hæstorp Andersen (S), som understreger, at dusørarbejde ikke er lovhjemmel, og at løsningerne skal findes inden for de eksisterende arbejdsmarkedsrettede instrumenter. Hun udtaler: "Hvis herberget ønsker at betale borgerne for arbejde, som de udfører, vil jeg anbefale, at man i stedet undersøger, om man kan ansætte dem i ordinær beskæftigelse via ordning om det sociale frikort" (Søndergaard, 2024b).

Hæstorp Andersen fremhæver det sociale frikort som en alternativ løsning frem for dusørarbejde. Ordningen er gjort permanent d. 1. januar 2025 gennem Lov om Socialt Frikort. Formålet er at give borgere mulighed for at opnå en årlig skattefri indkomst på op til 42.766 kr. ved ordinært arbejde uden, at indtægten modregnes i den kommunale ydelse såsom

kontanthjælp jf. Socialfrikortsloven (SFL) § 1. For at være i berettiget til et sociale frikort skal borgeren ikke at have været under uddannelse eller have haft et arbejdsindkomst over 10.692 kr. inden for det seneste år samt befinde sig i særlige sociale problemer jf. SFL § 2, stk. 2.

Ministerens svar viser en styringsforståelse, hvor beskæftigelsesorienterede aktiviteter med symbolsk belønning kun kan anerkendes, hvis de indgår i formelle, standardiserede og kontrollerbare ordninger med klar juridisk hjemmel. Dette er et centralt kendetegn ved NPM-logikken.

Yderligere ses der elementer fra NPG i de ovenstående citater, hvor politikerne fremhæver værdien af lokale løsninger samt værdigheden i hverdagslivet for målgruppen på forsorgshjem (Bundesen, 2019). Her spiller Venstres tilgang en central rolle idet Friis Bach argumenterer for at "Beskæftigelse, der kan skabe ro for den gruppe borgere" (Søndergaard, 2024b) og at sikre "at forsorgshjem og herberger kan tilbyde hjemløse lommepengejobs" (Søndergaard, 2024b). Dette indikerer en NPG-orienteret styringslogik, hvor lokale løsninger og en værdig hverdag for borgeren prioriteres. Her er det vores forforståelse, at indsatsen rettes mod deltagelse og symbolsk anerkendelse frem for et fokus på arbejdsrelaterede udbytte.

Den politiske retorik appellerer til NPG's idealer om deltagerinvolvering og meningsfulde fællesskaber, mens den eksisterende regulering fastholder NPM's krav om lovhjemmel og standardisering (Bundesen, 2019). Dette ses tydeligt i kontrasten imellem Friis Bach (V) der argumenterer for fleksible, lokale løsninger, og ministeren Sophie Hæstorp Andersen (S) der taler ind i formel ansættelse og visitation (Søndergaard, 2024b).

For målgruppen på forsorgshjem indebærer dette paradoks, at politiske visioner om deltagelse og værdighed bliver svære at omsættes til praksis, da politiske styringsrammer begrænser forsorgshjemmenes organisatoriske handlemuligheder. Dette reducerer deres mulighed for at tilbyde målgruppen et symbolsk beløb for deltagelse i beskæftigelsesorienterede aktiviteter. (Søndergaard, 2024b) Medarbejder 1 fremhæver betydningen af beskæftigelsen for borgerens trivsel, og udtaler:

"Jeg oplever at det gør kæmpe forskel for borgeren at have noget at stå op til og struktur i hverdagen. Det at der er brug for én og bidrager med noget så de oplever følelsen af

værdi, tilhørsforhold og arbejdsidentitet” [...] ”Jeg har erfaret at borgere der ikke har adgang til beskæftigelse eller aktivitet, ofte bliver rastløshed, kedsomhed og i det værste tilfælde ende i et misbrug igen” (Bilag Medarbejder 1).

Dette understøtter tidligere beskrivelse af, hvordan forsorgshjemmenes organisatoriske handlemuligheder begrænses af de politiske styringsrammer.

De politiske styringslogikker viser, hvordan krav om lovhjemmel, standardisering og formelle beskæftigelsesorienterede ordninger gradvist har ændret rammerne for, hvad der anses som legitim praksis på forsorgshjemmene. Dermed bliver det tydeligt, at de politiske pointeringer ikke blot sætter retningen for indsatsen, men også skaber de juridiske betingelser, forsorgshjemmene må navigere efter.

Betydningen af lavtærskeltilgange for målgruppen

Lavtærskeltilgange som f.eks. dusørarbejde, har haft en central rolle i hverdagen for mange borgere på forsorgshjem. En lavtærskeltilgang giver borgerne mulighed for at indgå i aktiviteter uden visitation, faste krav eller forudgående myndighedskontakt. De kan i stedet startes spontant op, med udgangspunkt i den enkelte borgers aktuelle overskud. Vi ser i flere af vores interviews at borgerne beskriver netop den tilgængelighed der er i lavtærskelstilgangene, er med til at skabe motivation og struktur for borgerne, hvor de kunne bidrage på deres egne præmisser.

Motivationsfaktorer (Herzberg) i lavtærskeltilgange

Lavtærskeltilgange kan ud fra Herzbergs motivationsteori forstås som en ramme der medvirker til at igangsætte både indre og ydre motivationsfaktorer. Som beskrevet tidligere skelner Herzberg mellem motivationsfaktorer og hygiejnefaktorer. Borgerne i vores målgruppe befinder sig ofte i ustabile livsforhold og kan opleve krav om visitation som en væsentlig barriere. Borger 4 tydeliggør i særdeleshed, hvordan mange af disse borgere befinder sig i en fase hvor de: ”Ikke har overskud, fordi de er på vej ud af deres misbrug” (Bilag Borger 4), hvilket medfører at en længere ansøgningsproces eller myndighedskontakt kan være for uoverskuelig en opgave for borgeren. Yderligere fremhæver han, hvordan lavtærskelaktiviteter i form af dusørarbejde tidligere har givet nye borgere mulighed for at tjene lidt til f.eks.

cigaretter. Dette beskriver han som værende vigtigt, fordi: ”Der er ikke ret mange der har penge når de kommer ind her, fordi dem har de brugt på stoffer inden” (Bilag Borger 4). Ved at fjerne denne mulighed for borgerne giver dette en negativ påvirkning af borgerens motivation.

Borger 2 beskriver at beskæftigelsen under opholdet var central for hans daglige struktur, energi og følelse af udvikling (Bilag Borger 2). Denne oplevelse afspejler Herzbergs forståelse af, hvordan oplevelsen af personlig udvikling og mening er med til at skabe indre motivation hos borgerne. Ved at gøre brug af en lavtærskeltilgang, som ikke er betinget af bureaukratiske krav, muliggjorde det at han kunne erfare motivationen i selve beskæftigelsen uden at skulle navigere en omfattende visitationsproces forud for selve aktiviteten. Borger 2’s oplevelse og udvikling med henblik på beskæftigelse under opholdet på forsorgshjemmet er med til at vise, hvordan lavtærskelaktiviteter kan fungere som et motivationsgrundlag, som er med til at understøtte den enkelte borgers selvopfattelse og håb.

Samtidig fremhæver Herzberg også betydningen af retfærdig belønning som værende afgørende for borgerens motivation. Dette tydeliggør Borger 4 også ved f.eks. afvisning af deltagelse i ulønnet praktik: ”Jeg kommer ikke til at arbejde gratis... så vil jeg føle, at jeg skal ud og lave strafarbejde.” (Bilag Borger 4) Dette tydeliggør at motivationen for deltagelse nedbrydes, når det ikke bliver anerkendt, hvor han tidligere gennem lavtærskeltilgange oplevede anerkendelse i form af dusør som belønning, som derved forstærkede hans motivation for deltagelse.

CHIME-modellen i samspil med lavtærskeltilgange

Betydningen af lavtærskeltilgange er også tydelig når der analyseres ud fra CHIME-modellen, med elementerne *Connectedness*, *Hope*, *Identity*, *Meaning* og *Empowerment*. Flere af informanterne fortæller hvordan de tidligere gennem lavtærskelaktiviteter fik en oplevelse af fællesskab og form for samhørighed, hvilket havde en stor betydning for deres generelle trivsel. Dette udtrykkes meget tydeligt af Borger 1, da han bliver spurgt om han følte sig som en del af et fællesskab: ”100 procent” (Bilag Borger 1). Han uddyber herefter, hvordan han tidligere oplevede, at der var ”mere styr på tingene” og ”havde nogen at snakke med altid” (Bilag Borger 1). Dette indikerer at lavtærskeltilgange ikke kun udgjorde et praktisk formål, i form af

arbejdsopgaverne, men også fungerede som en social ramme, og illustrerer CHIME-modellens element *Connectedness*.

I interviewet med Borger 2 kommer elementerne *Hope and Optimism* også til udtryk gennem hans beskrivelse af, hvordan lavtærskelaktiviteterne skabte en daglig struktur, gav ham energi samt en oplevelse af værdi og udvikling. Dette viser, hvordan aktiviteten understøttede en følelse af fremskridt. Dette er med til at øge motivationen til at fortsætte, da han får en oplevelse af at forandring er mulig, og ifølge CHIME-modellen er det netop denne motivation og engagement der er med til at opbygge håb og fremtidstro for borgeren.

Borger 4 beskriver, hvordan mange af de nye beboere på forsorgshjemmet ofte står med en begrænset mængde af økonomiske ressourcer og manglende psykisk overskud, hvilket kan medvirke til at disse borgere kan have svært ved at gennemføre et visitationsforløb: "det er et kæmpe hårdt arbejde... de kæmper også med deres abstinenser" (Bilag Borger 4). Tidligere muliggjorde lavtærskelaktiviteterne at disse borgere kunne deltage i overskuelige og meningsfulde aktiviteter, som CHIMEs *Meaning* fremhæver som en central del af recovery. Medarbejder 2 fremhæver i hendes hvordan meningsfuldhed er koblet direkte til motivationen, idet hun fortæller om sin observation af, hvordan beboerne på forsorgshjemmet blev påvirket af afskaffelsen af lavtærskelaktiviteter i form af dusørarbejdet:

"For mange blev det til en: "Hvorfor skulle jeg gøre det?"-indstilling. Jeg tror heller ikke jeg ville komme på arbejde, hvis jeg ikke fik løn, så selvom jeg godt kan lide mit arbejde, så tænker jeg lidt at det er det samme for dem" (Bilag Medarbejder 2).

Dette tydeliggør, hvordan fjernelsen af lavtærskeltilgange har påvirket både motivation og empowerment, idet borgernes muligheder for at deltage på deres egne præmisser er blevet begrænset.

Det fremgår på tværs af interviewene at flere af de centrale elementer i CHIME-modellen understøttes af lavtærskelaktiviteter, som bidrog med fællesskab (*Connectedness*), håb og tro på udvikling (*Hope*), identitetsopbyggelse gennem deltagelse i meningsfulde aktiviteter (*Identity* og *Meaning*) samt bidrog lavtærskelaktiviteterne til at borgerne fik et sted, hvor de fik mulighed for at handle og tage ansvar (*Empowerment*).

Anerkendelsesteori og lavtærskeltilgange

Honneths anerkendelsesteori er med til at give yderligere forståelse af lavtærskeltilgangenes betydning for målgruppen. Lavtærskelaktiviteter bliver netop et sted, hvor borgerne i særdeleshed kan opleve solidarisk anerkendelse, som knytter sig til individets oplevelse af at have værdi i et fællesskab gennem deres bidrag, evner og kompetencer.

Dette bliver tydeliggjort af Borger 4's reaktion på afskaffelsen: "Det er lidt tarveligt... fordi der er faktisk rigtig mange, der gerne vil i gang, der ikke kan få den 103'er" (Bilag Borger 4). Dette peger på, at der blandt beboerne stadig er motivation til stede til at deltage men, at deltagelsen i aktiviteterne bliver hæmmet af procedurer og krav som ligger uden for deres evne. Dette kan ifølge Honneths teori føre til demotivation, da adgangsbarrierer afholder beboerne fra at deltage, hvilket svækker muligheden for at opnå solidarisk anerkendelse (Høilund & Juul, 2015). Lavtærskeltilgangene har tidligere givet beboerne mulighed for at opleve anerkendelse i form af at blive set og værdsat i borgerens mest sårbare faser uden, at skulle navigere gennem en visitationsproces forud for deltagelsen.

I forbindelse med ændringen fra lavtærskelaktivitet til at der nu stilles kommunale krav for at kunne visitere borgeren til denne aktivitet, er den retlige anerkendelse også central i betydningen af denne ændring. Borger 1 beskriver, hvordan han oplever mødet med kommunen: "Nogle gange er det bare som om, at jeg sidder og snakker med en dør. De lytter ikke" (Bilag Borger 1). Dette belyser, hvordan borgere kan opleve ikke at blive lyttet til eller forstået, hvilket kan skabe misanerkendelse, som kan medføre en følelse af afmagt hos borgeren. Her har lavtærskeltilgangene tidligere ageret som en praksisform, hvor borgeren havde mulighed for at deltage i aktiviteter uden den belastning, der kan opstå som medfølge af den manglende anerkendelse de oplevede gennem myndighedsprocessen. Det bliver tydeliggjort i vores interviews med Medarbejder 2, at der er store forskelle mellem kommunernes praksis, hvilket også er med til at påvirke borgernes retfærdighedsfølelse: "Det gør da helt klart noget for deres (beboerne) retfærdighedsfølelse... sådan en ensartethed ville gøre det lidt nemmere at gennemskue" (Bilag Medarbejder 2). Ved at der er disse store forskelle mellem kommunernes praksis, skaber det en uforudsigelighed, som kan være med til at skabe usikkerhed i borgernes rettigheder og svækker den retlige anerkendelse, som er nødvendig for at borgeren føler sig som en retmæssig del af resten af samfundet.

Delkonklusion II

Delanalysen II viser, at omlægning fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse, har ændret vilkårene for borgerens deltagelse i arbejdsrelaterede aktiviteter. Herunder juridiske krav om lovhjemmel, økonomisk styrbarhed, organisatoriske styrbarhed og politiske prioriteringer.

Det kan konkluderes ud fra vores egen empiriske materiale, at både borgere og medarbejdere oplever, at fraværet af lavtærskeltilgange medfører længere perioder uden aktivitet og øget uforudsigelighed i hverdagen. Dette betyder, at når adgangen forsinkes eller afbrydes, øger risikoen for passivitet, demotivation og tilbagefald. Dette indikerer, at beskæftigelse ikke alene fungerer som et mål i sig selv, men som et centralt element til at understøtte trivsel, stabilitet og progression i borgerens hverdag.

Ydermere viser analysen, at beskyttet beskæftigelse fremstilles politisk som en central forudsætning for værdighed, men anerkendes i praksis primært gennem formelle og standardiserede ordninger i kommunerne. Retligt og organisatorisk viser analysen, at forsorgshjemmene må navigere inden for snævre rammer, hvor dusør ikke længere kan anvendes som et socialfagligt redskab uden en visitation.

Samlet viser delanalyse II, at omlægning af dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse har skabt en forskydning mellem politiske intentioner om deltagelse samt de retlige og organisatoriske rammer for praksis. Når lavtærskeltilgange erstattes af kommunale visitering, svækkes borgernes adgang til rettidig og meningsfulde arbejdsrelaterede aktiviteter.

Delanalyse III - Fremtiden efter ophold på forsorgshjem

Delanalyse III har til formål at analysere hvordan Housing First-tilgangen jf. SEL § 85a og beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 kan understøtte hinanden i relation til borgere på forsorgshjem. Samtidig vil delanalysen vise, hvordan den beskyttede beskæftigelse jf. SEL § 103 kan fungere som en stabiliserende indsats i overgangen til egen bolig, hvilket anses som en særlig sårbar fase for borgeren. Analysen vil tage udgangspunkt i relevant empiri og teori som skal medvirke til at belyse forskelle i adgang og visitation mellem borgere indskrevet efter

SEL §§ 107 og 110. Herudover vil analysedelen tydeliggøre, hvordan de forskellige organisatoriske, økonomiske og lovgivningsmæssige rammer påvirker borgerens adgang til beskæftigelsesorienterede indsatser, samt komme ind på betydningen af beskyttet beskæftigelse for borgerens vej til ordinær beskæftigelse.

Housing First og beskyttet beskæftigelse (§103) på forsorgshjemmene

I følgende afsnit vil vi undersøge samspillet mellem Housing First-tilgangen jf. SEL § 85a og beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Dette med fokus på hvordan disse indsatser påvirker hinanden i praksis. De to socialfaglige indsatser, som er etableret med kort tids mellemrum, har stor betydning for borgere på forsorgshjem, og repræsenterer hver især forskellige tilgange til stabilisering og rehabilitering. Housing First-tilgangen bygger på at en stabil bolig giver borgeren et fundament for videre udvikling (Social- og Boligstyrelsen, u.å.a), mens beskyttet beskæftigelse tager udgangspunkt i, at beskæftigelse spiller en central rolle i borgerens recoveryproces gennem de centrale elementer meningsfuldhed, struktur og deltagelse (Social- og Boligstyrelsen, u.å.b). Dette kan give anledning til en undren om, hvorvidt disse indsatser i praksis understøtter hinanden eller om der er risiko for at de kan komme til at modarbejde hinanden. Med etableringen af Housing First-tilgangen skete der også en ændring i refusionsreglerne, som har til formål at få borgerne hurtigere ud i egen bolig. Kommunerne modtager ikke længere refusion på samme vilkår som før, hvilket har den betydning at det er blevet dyrere for kommunerne at have borgere i § 110-ophold, hvis opholdet strækker sig over mere end 90 dage, da dette er den maksimale tidsperiode hvor kommunerne kan modtage refusion for betalingen af opholdet (Social- og Boligstyrelsen, u.å.a). Den fremskyndede udslusningsproces står dog i skarp kontrast til de mere langsommelige og omfattende visitationsprocesser, som ses i forbindelse med beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103.

Empirien fra vores interview med Borger 4 samt Medarbejder 1 og 2 viser at processen til at få en § 103 kan være lang. Borger 4 afventer stadig på en afgørelse i hans sag angående beskyttet beskæftigelse, da Borger 4 bliver spurgt om hvor længe han har ventet på en afgørelse svarer han ”I hvert fald måske tror jeg vi nærmer os to måneder nu, tror jeg” (Bilag, Borger 4). Dette

tydeliggør at adgangen til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 er en forholdsvis omfattende og tidskrævende proces, da der skal foretages sagsbehandling, myndighedsgodkendelse og vurderinger af hver enkelte borgers situation og funktionsniveau. Dette skaber ventetid, der gør at adgangen til beskyttet beskæftigelse udskydes på trods af, at borgere kan have gavn af den struktur og social deltagelse som beskyttet beskæftigelse bidrager med. Samtidig udtaler Medarbejder 1 “Nogle kommuner siger også at der ikke gives § 103 til borgere der er indskrevet jf. SEL § 110, da borgerne skal hurtigst muligt i egen bolig og opholdet kun varer i ca. 3 måneder” (Bilag, Medarbejder 1). Her tydeliggøres det, hvordan den forhastede udslusningsproces for nogle borgere kan få den betydning, at kommunerne fravælger at bevilge beskyttet beskæftigelse på trods af, at der ingen regler foreligger om, hvorvidt borgere, der er indskrevet jf. SEL § 110 ikke må få bevilget beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Som tidligere beskrevet er beskyttet beskæftigelse et socialt tilbud til borgere, der har en betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Modsat visitationen til beskyttet beskæftigelse er der i Housing First-tilgangen prioriteret fleksibilitet og højt tempo, hvor man mener at alle mennesker har brug for en fast bolig. Formålet er at stabilisere borgerens boligforhold som udgangspunkt før, at der kan arbejdes med borgerens andre problemstillinger ud fra borgerens egne ønsker, håb og drømme (Social-og Boligstyrelsen, u.å.a).

Denne praksis giver en indikation på en mulig uoverensstemmelse mellem Servicelovens intentioner om rehabilitering og realiteterne på forsorgshjemmene, som kan opleves som en spænding mellem to paradigmer. Housing First-tilgangen fokuserer på hurtig boligstabilisering som ramme for videre social indsats, mens beskyttet beskæftigelse forudsætter en dokumenteret vurdering af borgerens funktionsniveau og en grundig visitation. Konsekvensen af dette kan blive at borgerne hurtigere får adgang til bolig, uden på forhånd at have udviklet nogle mestringsstrategier til fastholdelse af boligen, hvilket kan føre til passivitet. Denne praksis kan med udgangspunkt i CHIME-modellen medvirke til at reducere de grundlæggende elementer for recovery såsom *Connectedness*, *hope* og *Empowerment*. Dog bliver muligheden for at styrke disse elementer begrænset af de øgede visitationskrav og hurtige udslusning (Social- og Boligstyrelsen, u.å.c).

Ud fra ovenstående rejser det spørgsmål om, hvorvidt beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 skal forstås som en integreret del af borgerens recoveryproces eller som et sekundært tilbud. Hvis ikke beskæftigelse betragtes som en integreret del af borgerens samlede rehabiliteringsproces, men derimod betragtes som et enkeltstående mål, er der risiko for at indsatsernes rehabiliterende potentiale kan blive reduceret i mødet med Housing First-tilgangen.

I forlængelse af den foregående analyse af Housing First jf. SEL § 85a og beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 på forsorgshjemmene med fokus på borger indskrevet jf. SEL § 110, vil nedenstående afsnit rette fokus mod de borgere som er visiteret ophold jf. SEL § 107. Denne gruppe af borgere befinder sig inden for anderledes retlige og organisatoriske rammer, hvilket kan have betydning for både adgangen til og anvendelsen af beskyttet beskæftigelse som en del af den samlede indsats.

SEL § 107 og beskyttet beskæftigelse

Ser man på de borgere, der er indskrevet jf. SEL § 107, befinder de sig generelt i en anden position end borgere indskrevet jf. SEL § 110 ift. adgangen til beskyttet beskæftigelse på forsorgshjem. Dette belyses gennem interviewet med Borger 1, som fortæller: “Ja, jeg har en paragraf 103. På to dage kun. Jeg ved ikke, hvorfor det kunne være på to dage” (Bilag, Borger 1). Borger 1 er indskrevet jf. SEL § 107, hvilket ifølge Servicelovens definition af målgruppen for ophold jf. § 107, omfatter borgere, som er vurderet til at have behov for omfattende hjælp i dagligdagen, grundet en betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Typisk ligger der samtidig en faglig antagelse om at denne målgruppe profiterer godt af strukturerede og meningsfulde aktiviteter med udviklingsmuligheder. Med udgangspunkt i dette kan det forklares, hvorfor adgangen til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 fremstår mindre kompleks for borgere som er indskrevet jf. SEL § 107, da disse borgere allerede kan betragtes som en relevant målgruppe. Dette giver et billede af at reformen om beskyttet beskæftigelse i praksis henvender sig mere til borgere indskrevet jf. SEL § 107 end borgere indskrevet jf. SEL § 110.

Denne forskel bliver tydeliggjort gennem Honneths anerkendelsesteori. Borgere indskrevet jf. SEL § 110 kan opleve en manglende anerkendelse i den retlige sfære, idet fokus i højere grad er rettet mod akutte og midlertidige problemstillinger såsom bolig (Høilund & Juul, 2015). Dette medfører at adgangen til en § 103 vanskeliggøres gennem manglende visitation eller utydelige sagsgange. Borgere indskrevet jf. SEL § 107 kan omvendt opleve at blive mødt med en højere grad af retlig anerkendelse, idet der allerede ligger handleplaner og forventninger om udvikling under opholdet på forsorgshjemmet. Konsekvensen for dette kan være, at borgere som er indskrevet jf. SEL § 110, i højere grad kan få en oplevelse af at blive fastholdt i en mere passiv rolle, da de strukturelle rammer begrænser deres adgang til recoveryorienterede aktiviteter.

Det peger samtidig på, at betydningen af beskyttet beskæftigelse ikke ophører i forbindelse med afslutningen af ophold på forsorgshjem jf. SEL §§ 107 eller 110, men fortsat kan understøtte borgerens stabilisering og progression i overgangen fra forsorgshjem til egen bolig, som en integreret del af et Housing First-forløb jf. SEL § 85a.

Housing First og beskyttet beskæftigelse (§103) efter forsorgshjem

På baggrund af ovenstående kan Housing First og beskyttet beskæftigelse også ses som indsatser, som potentielt kan samarbejde og bidrage positivt til hinanden. Beskyttet beskæftigelse kan indgå som en del af en Housing First-indsats jf. SEL § 85a, hvor indsatserne forløber parallelt. I praksis kan borgeren påbegynde visitationen til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 under opholdet på forsorgshjemmet og videreføre indsatsen i overgangen til egen bolig. Herved kan borgeren få stabiliseret de fysiske rammer på boligområdet ved hjælp af Housing First, mens beskyttet beskæftigelse kan bidrage med indhold til borgerens hverdagsliv og dermed skabe kontinuitet i rehabiliteringsprocessen.

Housing First-tilgangen fungerer i denne forståelse som rammeskabende, der også rummer muligheden for at etablere beskyttet beskæftigelse, som en del af den samlede støtte efter, at borgeren er flyttet i egen bolig. Dette kan medføre en reduceret risiko for modstridende krav og adskilte systemer og i stedet understøtte en sammenhængende og koordineret indsats.

Dermed kan Housing First og beskyttet beskæftigelse i fællesskab danne en ramme for en sammenhængende rehabiliteringsproces, hvor beskyttet beskæftigelse bliver en integreret del af borgerens liv efter ophold på forsorgshjem.

Beskyttet beskæftigelse efter ophold på forsorgshjem

I forbindelse med borgernes udskrivning fra ophold på forsorgshjem jf. SEL §§ 107 og 110 kan overgangen til egen bolig ofte være præget af usikkerhed, ustruktureret hverdagsrytme og social isolation. Denne overgang kan dermed anses som værende en særlig sårbar fase, hvor borgerens mulighed for stabilisering bliver udfordret i fraværet af faste rammer og sociale fællesskaber. Dette kan en mere sammenhængende og struktureret indsats være med til at forebygge ved, at give borgeren relationel støtte, klare rammer og meningsfulde hverdagsaktiviteter, hvilket er centrale elementer i beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Beskyttet beskæftigelse kan således forstås som en potentiel stabiliserende indsats, da den kombinerer arbejdsfællesskab samt kontinuerlig støtte, som kan modvirke social udsathed og styrke borgerens mulighed for at opretholde en stabil hverdag i egen bolig (Rambøll Management Consulting, 2011).

Ifølge modelprojektet om beskyttet beskæftigelse opnår borgere der deltager i beskæftigelsesorienterede aktiviteter en markant forbedring i deres trivsel, selvværd og oplevelse af mestring. For at opnå disse forbedringer er det afgørende at aktiviteterne indebærer faste arbejdsopgaver, klare rolleforventninger og en gennemgående kontaktperson. Dette understøttes af Medarbejder 1's beskrivelse af denne praksis på forsorgshjemets tilknyttede værksted:

”Vi tilrettelægger den beskyttede beskæftigelse ud fra individuelle behov fysisk, psykisk og socialt. Nogle af de skånehensyn er f.eks. mødetid, antal dage, arbejdsstilling, skærmes af for lyd og lys osv. Derudover har jeg del samtaler med borgerne, som også er et led i opfyldning af deres udvikling på en § 103 som sendes til deres hjemkommune” (Bilag, Medarbejder 1).

Citatet fremhæver, hvordan progression og trivsel i et § 103-forløb ikke afhænger af beskæftigelsesindsatsen alene, men i høj grad også forudsætter en individualiseret tilgang og tæt opfølgning. Dette understøttes af kommunernes erfaringer i modelprojektet, hvor betydningen af en gennemgående kontaktperson fremhæves som et centralt og stabiliserende element, der har afgørende betydning for borgerens fastholdelse i indsatsen og for deres evne til at håndtere udfordringer. Samlet set skaber dette betingelser for progression og reducerer risikoen for tilbagefald til udsathed, isolation eller misbrug (Rambøll Management Consulting, 2011).

Modelprojektet påpeger desuden, at borgere der har tidligere erfaring med uformelle arbejdsopgaver kan opleve en styrket arbejdsidentitet, når disse opgaver integreres i en struktureret indsats. Dette giver en indikation på, at indarbejdelsen af allerede eksisterende kompetencer i formaliserede rammer kan fungere som en drivkraft for både borgerens udvikling af både personlige og faglige færdigheder. Dette understøtter modelprojektets konklusion om, at løbende relationelle og organisatoriske justeringer er centrale for borgerens progression (Rambøll Management Consulting, 2011). Beskyttet beskæftigelse kan på baggrund af dette forstås som en stabiliserende bro, som forbinder borgerens tidligere erfaringer med deres aktuelle deltagelsesmuligheder og understøtter social forankring. Med afsæt i de kompetencer og stabiliseringen som borgeren opnår gennem beskyttet beskæftigelse efter ophold på forsorgshjem, kan det videreudvikles som en mulighed for at borgeren kan blive en integreret del af det ordinære arbejdsmarked.

Beskyttet beskæftigelse som vej til ordinær beskæftigelse

Vi anser det som relevant at undersøge, hvorvidt beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 kan fungere som en udviklingsvej mod ordinær beskæftigelse. Resultaterne fra Rambølls modelprojekt indikerer, at overgangen til ordinært arbejde i høj grad afhænger af, hvordan indsatsen tilpasses individuelle behov, progression og understøttes af hyppig opfølgning. At 63 procent af deltagerne er overgået til ordinær beskæftigelse indikerer, at beskyttet beskæftigelse

kan fungere som et udviklingsrum, der gradvist styrker borgerens arbejdskompetencer og erfaringer, hvilket er med til at ruste borgeren til nye arbejdsopgaver (Rambøll Management Consulting, 2011). Medarbejder 1 understøtter dette i sin beskrivelse af, hvordan beskyttet beskæftigelse kan fungere som et springbræt videre mod et ordinært arbejde i udtalelsen: ”Nej. Ikke imod ordinært arbejde, men understøtter vejen hen imod et samarbejde med jobcenter. Et springbræt til praktik og arbejdsprøvning” (Bilag, Medarbejder 1). Dette peger på, at indsatsen skaber et rum for borgere, hvor de gradvist kan afprøve nye kompetencer, indgå i relationer med arbejdsgivere og erfare de krav og forventninger, der knytter sig til et ordinært arbejde. I denne kontekst kan et praktikforløb jf. LAB § 57 spille en særlig rolle i borgerens muligheder for at indgå i et arbejdsfællesskab uden at blive konfronteret med urealistiske krav, hvilket fremmer gradvis progression og læring.

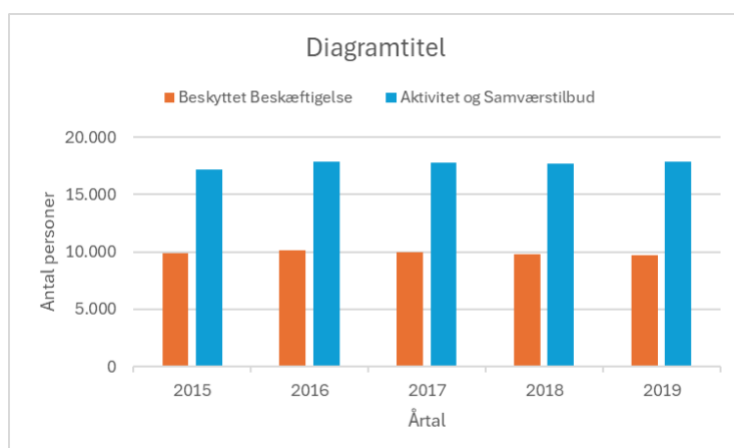
Evalueringen af Rambølls modelprojekt om beskyttet beskæftigelse fremhæver desuden, at systematisk vidensdeling, dokumentation af kompetencer og en gennemgående kontaktperson er centrale betingelser for borgerens udviklingsproces (Rambøll Management Consulting, 2011). Dette kan kobles til CHIME-modellens perspektiv på empowerment, hvor borgerens oplevelse af handlekraft og mulighed for at ændre sine livsbetingelser styrkes af kontinuerlige succesoplevelser og feedback (Kursuscenter Sputnik, 2021). Samtidig peger Rambøll på, at supplerende tiltag såsom kursusforløb og dokumentation af opnåede kompetencer kan skabe en oplevelse af fremdrift og styrke borgerens identitet som arbejdstager, mens mentorordninger, sociale fællesskaber og en struktureret hverdag kan mindske risikoen for isolation og understøtte fastholdelse i indsatsen (Rambøll Management Consulting, 2011). Set gennem Honneths anerkendelsesteori kan disse elementer forstås gennem solidaritetssfæren, hvor borgeren oplever sig værdsat for sine evner og bidrag til fællesskabet (Høilund & Juul, 2015).

Samlet set peger alt dette på, at beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 skaber meningsfulde forudsætninger for udvikling, når indsatsen tilrettelægges individuelt, tilpasset og understøttes af tæt opfølgning. Borgeren kan dermed gennem en kombination af organisatoriske rammer,

relationelle ressourcer og gravidvis kompetenceafprøvning, videreudvikle sine arbejdskompetencer og bevæge sig gradvist mod ordinært arbejde. På trods af at beskyttet beskæftigelse kan understøtte borgeren mod ordinær beskæftigelse, viser vores empiri, at det ikke er alle borgere, som har adgang til denne indsats, hvilket skaber en undren over hvordan kommunernes visitation til henholdsvis SEL §§ 103 og 104 fordeles i praksis.

Valg af indsats efter forsorgshjem: SEL §§ 103 og 104

I vores empiriske materiale fremtræder SEL § 104, som omfatter aktivitets- og samværstilbud, der har til formål at understøtte borgerens sociale deltagelse, trivsel og personlige færdigheder, uden krav om arbejdsindsats, adskillige gange som en anvendt indsatsform, hvilket giver anledning til en nærmere analytisk undersøgelse af, hvorfor målgruppen i højere grad visiteres til aktivitets- og samværstilbud jf. SEL § 104 frem for beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Ved at holde disse to indsatser op mod hinanden ses det, at antallet af borgere visiteret til aktivitets- og samværstilbud er markant højere end til beskyttet beskæftigelse jf. figur 2.

Figur 2: Modtagere af beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, 2015-2019, udregnet med tal fra Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 21-22

Udviklingen af de to indsatser ses over tid at bevæge sig parallelt. Tallene viser at der samtlige år visiteres omtrent dobbelt så mange borgere til et § 104-tilbud frem for et § 103-tilbud. Dette mønster træder tydeligt frem i år 2019, hvor 9.700 borgere visiteret til beskyttet beskæftigelse, mens 17.900 borgere var visiteret til aktivitets- og samværstilbud, jf. figur 2. Dette svarer til en

forskel på 8.200 borgere mellem de to indsatser (Social- og Ældreministeriet, 2021). Denne markante forskel i visitationen til disse to indsatser tyder på at kommunernes anvendelse af SEL §§ 103 og 104 ikke alene kan forklares ud fra borgernes efterspørgsel, men må forstås i lyset af de forskellige retlige formål, som knytter sig til bestemmelserne.

Forskydningen mellem de to indsatser kan yderligere analyseres ud fra et økonomisk perspektiv. Ifølge Danmarks Statistik anvender kommuner og institutioner en indberetningsblanket til registrering af indsatser jf. SEL §§ 103 og 104 (Social- og Ældreministeriet, 2021). Her tydeliggøres forskellen mellem bestemmelserne: Borgere visiteret til § 103-tilbud modtager en arbejdsdusør, mens borgere visiteret til § 104-tilbud ikke er berettiget til at modtage arbejdsdusør jf. bekendtgørelse nr. 628 af 15. juni 2006. Borger 1 kommer med en udtalelse om retten til at modtage økonomisk kompensation for sin indsats og de følelser der opstår, når han ikke modtager en symbolsk belønning for sit arbejde: ”Det skulle jo være, at man skulle have ret til at gå på job og tjene nogle penge [...] Og vi er jo voksne mennesker. Vi er jo ikke børn” (Bilag, Borger 1). Dette udsagn kan analyseres gennem Honneths begreb om retslig anerkendelse, hvor retten til ligebehandling udgør et grundlag for borgernes selvforståelse som et legitimt medlem af samfundet. En manglende økonomisk kompensation kan opleves som en retlig differentiering, der kan udfordre borgerens oplevelse af anerkendelse på lige vilkår med andre voksne i arbejdsrelaterede sammenhænge (Høilund & Juul, 2015).

Målgruppen for § 104-tilbud omfatter både yngre borgere og ældre over pensionsalderen med betydelige psykiske, fysiske eller sociale udfordringer, hvor formålet er at understøtte borgerens mulighed for at opretholde eller forbedre personlige færdigheder og livsvilkår jf. SEL § 104. Den retlige forskel mellem § 103 og § 104 er at § 103 forudsætter deltagelse i strukturerede arbejdsopgaver med henblik på at udvikle og stabilisere borgerens arbejdsevner, mens SEL § 104 derimod sigter mod at fremme den sociale deltagelse og personlige trivsel gennem ikke-arbejdsrettede aktiviteter.

Ud fra Maslows behovspyramide henvender SEL § 104 sig primært til borgerens mangelbehov, ved at sikre borgeren fysisk og social tryghed, uden krav om præstation (Hein, 2019). Dette beskrives konkret af Borger 2:

”For alle, der kommer, så var jeg jo så ødelagt også. Det der med, at man ikke skulle noget, det jo lige, hvad man har brug for. Du skal bare sørge for at stå op. Der er mad og sådan nogle ting[...] Du har måske levet et mega stressrigt liv”
(Bilag, Borger 2).

Dette udsagn illustrerer hvordan § 104-rammen understøtter borgerens mangelbehov, skaber tryghed og reducerer kaos. Når disse grundlæggende behov er dækket, kan borgeren gradvist bevæge sig mod vækstbehovene som omfatter kompetenceudvikling, anerkendelse og selvrealisering (Hein, 2019). Disse behov kan borgeren opfylde gennem beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103, hvor der er mulighed for at indgå i arbejdsopgaver, bidrage til fællesskabet og opleve sig selv som en aktiv deltager. Borger 1 beskriver betydningen af dette:

”Så det vil gøre rigtig meget, at man kommer ud og laver noget. Man vil få det bedre med sig selv. Få noget bedre selvværd. Der er også mange, der ikke har et ret godt selvværd. Så det vil kun være rigtig godt. Jo, det giver noget selvværd, og det er godt”
(Bilag Borger 1).

Citatet tydeliggøre, hvordan vækstbehov såsom agtelses- og selvrealiseringsbehovene understøttes af deltagelsen i et § 103-tilbud, som medvirker til at styrke borgerens selvværd (Hein, 2019), hvilket også kan forstås gennem Honneths solidaritetssfære, hvor borgeren oplever sig selv som værdihavende og værdiskabende gennem deltagelsen i beskæftigelsesorienterede aktiviteter (Høilund & Juul, 2015).

Samlet set understøttes både beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 og aktivitets- og samværstilbud jf. SEL § 104 borgerens livskvalitet. Forskellen i visitationen kan ikke alene forstås ud fra tilbuddenes udbredelse, men derimod forstås i forbindelse med indsatsens formål og den type støtte, der er relevant for den enkelte borger.

Delkonklusion III

Delanalyse III viser, at beskyttet beskæftigelse kan have en betydning for borgerens videre udvikling efter ophold på forsorgshjem.

Analysen tydeliggør en grundlæggende spænding mellem Housing First-tilgangens fokus på hurtig boligplacering og § 103-indsatsens krav om individuel visitation, dokumentation og progression. Denne forskydning kan i praksis medføre, at målgruppen udskrives til egen bolig uden at have adgang til de arbejdsrelaterede aktiviteter og fællesskaber, som beskyttet beskæftigelse kan bidrage med. Dette kan øge effekten af passivitet, isolation og tilbagefald. Disse konsekvenser kan ses ud fra CHIME-modellen som en negativ indvirkning på de recoveryorienterede elementer såsom håb, identitet og empowerment.

Analysen peger samtidigt på, at Housing First og beskyttet beskæftigelse ikke nødvendigvis er modsatrettede indsatser, men kan fungere komplementært, hvis de koordineres stabilt. Dette er forudsætningen for at SEL § 103 påbegyndes under opholdet på forsorgshjemmet og kobles direkte til Housing First-indsatsen efter indflytningen i egen bolig. Herved reduceres risikoen for brud i overgangen indsatserne og kan samtidigt understøtte hinanden.

Endvidere viser analysen, at beskyttet beskæftigelse kan fungere som en bro mellem udsathed og social forankring efter ophold på forsorgshjemmet. I forlængelse heraf indikerer både vores egen empiri og evaluering af modelprojektet, at beskyttet beskæftigelse kan fungere som et udviklingsrum videre mod ordinær beskæftigelse, når indsatsen tilrettelægges med mentorordning, fleksibelt, og tværfagligt koordinering.

Afslutningsvis peger analysen på forskydningen mellem visitationen til SEL §§ 103 og 104. Hertil konkluderes det at kommunernes praksis ikke alene kan forklares ud fra borgernes behov, men må også forstås i lyset af de retslige, økonomiske og organisatoriske betingelser. Hvor SEL § 104 primært understøtter borgerens mestringsevne i hverdagen, fokuserer SEL §103 på at styrke borgerens arbejdsidentitet. Yderligere kan det konkluderes at begge bestemmelser understøtter borgerens livskvalitet til et selvstændigt individ i samfundet.

Perspektivering

Vi vil i perspektiveringen belyse, hvordan ventetid kan påvirke både borgerens retssikkerhed og socialrådgiverens faglige handlerum. Dette vil vi gøre med afsæt i Street Level Bureaucracy, hvor ventetid kan forstås som et styringsredskab, der kan øge det krydspres socialrådgiveren befinder sig i. Yderligere peger international forskning på, at tidlig og fleksibel adgang til beskyttet beskæftigelse kan spille en stor rolle for borgerens recovery.

Ventetid som en strukturelt vilkår i socialrådgiverens praksis

I denne del af perspektivering flyttes analysens fokus fra borgerens oplevelse af konsekvenserne i henhold til afskaffelsen af dusørarbejde til socialrådgiverens professionelle handlerum. Herunder vil vi kigge dybere ind i hvilke elementer, der kan ligge til grund for de lange ventetider som både borgere og medarbejdere fra vores interviews har erfaret i analysen.

Ifølge John Klausen Professor i socialret ved Aalborg Universitet kan lange ventetider ikke kun betragtes som et neutralt administrativt forhold, men som et retssikkerhedsmæssigt problem, når ventetiden i praksis udskyder borgerens rettigheder (Klausen, 2025). I denne sammenhæng fremhæver Klausen kommunernes forsyningsansvar, at kommunen har pligt til at træffe afgørelse om en indsats samt sikre tilgængelige og relevante tilbud jf. SEL § 4. Dette består uafhængigt af kapacitetsmæssige og organisatoriske forhold, hvilket indebærer, at manglende tilbud eller ventelister ikke i sig selv kan begrunde passivitet i sagsbehandlingen (Klausen, 2025).

Dette placerer socialrådgiveren i et spændingsfelt, hvor de på den ene side skal sikre borgerens retssikkerhed og på den anden side repræsentere kommunens juridiske, organisatoriske og politiske rammer. Dette spændingsfelt kan perspektiveres til Michael Lipskys teori om Street Level Bureaucracy som peger på, at frontmedarbejdere udgør det sted, hvor politiske beslutninger realiseres i borgerens hverdagsliv (Christensen, 2021).

Når dusørarbejde afskaffes gennem politiske beslutninger uden at der samtidigt sikres tilgængelighed til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Herunder bliver socialrådgiveren den

aktør som må håndtere konsekvenserne i praksis, hvor ventetiden ikke længere fremstår som et administrativt mellemrum. Derimod fungerer det som et styrende element, som socialrådgiveren pålægges at forklare legitimt i mødet med borgeren.

I denne sammenhæng er Lipskys begreb om skøn essentielt, idet socialrådgiveren fortsat forventes at foretage individuelle vurderinger inden for snævre strukturelle rammer (Christensen, 2021). Dette ses i analysen - når dusørarbejdet fjernes som et lavtærskelredskab, reduceres socialrådgiverens handlerum. Dette peger på at skønnet kommer til at handle om prioritering og afgrænsning frem for udvikling og progression. Dermed fungerer ventetiden som et indirekte styringsredskab, som socialrådgiveren ikke selv har besluttet, men som hun i praksis bliver ansvarlig for at forvalte.

Ydermere arbejder socialrådgiveren i et vedvarende krydspres hvor hun skal navigere i modstridende krav herunder borgerens behov, de retlige krav, organisatoriske ressourcer og politiske målsætninger (Christensen, 2021). Afskaffelsen af dusørarbejde efterlader socialrådgiveren i et skærpet krydspres, da det forventes at socialrådgiveren fortsat motiverer, fastholder og understøtter borgerens udvikling samtidig med, at hun må henvise til uafklarede visitationsprocesser. Dette kan udfordre både relationen til borgeren og deres oplevelse af faglig integritet. (Christensen, 2021).

I et Street Level Bureaucracy-perspektiv kan ventetiden forstås som en organisatorisk copingmekanisme, der reducerer efterspørgslen på ydelser og samtidigt forskyder belastningen til frontlinjen (Christensen, 2021). Hertil bliver ventelister en strukturel måde at håndtere balancen mellem opgaver og ressourcer. Dette placerer socialrådgiveren i en rolle, som formidler af systemets begrænsninger mere end udøver af den socialfaglige støtte. Krydspreset kan medføre til at socialrådgiveren oplever en moralsk stress samt en professionel magtesløshed i arbejdet med borgere på forsorgshjem, hvor stabilitet, struktur og meningsfuld aktivitet er central for borgerens udvikling (Christensen, 2021).

Perspektiveringen peger dermed på, at problemstillingen ikke alene angår borgerens tab af symbolsk anerkendelse, men også socialrådgiverens mulighed for at udøve sin faglighed i overensstemmelse med professionens værdier og lovgivningens intentioner.

International forskning

Vi finder det herudover relevant at perspektivere international forskning i vores projekt, da vi gerne vil få et bredere indblik i, hvordan beskyttet beskæftigelse bruges andre steder i verden. Dette ønsker vi, da vi undervejs i vores projekt har fået udvidet vores forforståelser for, hvordan beskyttet beskæftigelse kan spille en rolle hos hver enkelt borger på forsorgshjem. Vi har erfaret os, at den beskyttede beskæftigelse og dusørarbejdet i sig selv ikke kun handler om belønningen i form af den symbolske betaling, men lige så meget kan have en recovery-understøttende tilgang. I den forbindelse har vi kigget på en forskningsartikel fra PubMed Central (PMC), som er USA's nationale sundhedsinstitut (Sundermann, et.al., 2022). Artiklen fortæller, hvordan Supported Employment-indsatser (det vi kender som beskyttet beskæftigelse) fungerer i praksis samt hvilke mekanismer Supported Employment (SE) kan bidrage med hos mennesker med alvorlige psykiske lidelser. Artiklen er skrevet af forskere med relevante social- og sundhedsfaglige baggrunde, som analyserer flere forskellige studier. Artiklen peger på, at SE spiller en central rolle i recoveryprocesser, hvor deltagelse i meningsfulde arbejdsfællesskaber bidrager til struktur, social inklusion, øget selvværd og oplevelse af formål (Sundermann, et.al., 2022). I forbindelse med vores fund i løbet af analysen samt vores indsamlede empiri stemmer dette overens med, hvad borgerne i vores interviews fremhæver som betydningsfulde elementer.

Derudover fortæller artiklen fra PMC, at adgangen til beskæftigelse er afgørende og beskæftigelsesindsatser har bedst effekt, når det kan igangsættes tidligt i recoveryprocessen og er fleksible uden omfattende visitationskrav. Stiller man det op mod den beskyttede beskæftigelse, vi kender fra det danske system, oplever vi en uoverensstemmelse, da adgangen beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 netop kræver visitation og myndighedsgodkendelse, som vi har erfaret kan tage lang tid. Vores analyse peger netop på, at de omfattende processer kan opleves som en barriere for borgeren.

Herudover peger artiklen dog også på, at selve lønnen ikke spiller den centrale rolle i SE. Vi har tidligere i opgaven argumenteret for den effekt, som den symbolske betaling har for de borgere, vi har interviewet. PMC mener dog, at lønnen har en betydning, men ser den ikke som en primær eller afgørende betydning. Selve deltagelsen i et meningsfuldt arbejde er dét, der har

betydningen for borgerens recoveryprocess og ikke lønnen. Dog påpeger PMC samtidig, at løn kan ses som et symbol på anerkendelse, ligeværd og kan være med til at øge følelsen af at være “som andre” (Sundermann, et.al., 2022). PMC fremhæver, at den symbolske betaling kan fungere som en ydre motivation, der bidrager til følelsen af status og anerkendelse (Hein, 2019). Den indre motivation, som omhandler selve det at opleve, at man bidrager, lærer og føler sig som en del af et fællesskab (Hein, 2019), bliver ikke forstærket af den symbolske betaling. Den indre motivation er vigtig, da den er central i vedvarende motivation (Sundermann, et.al., 2022).

Diskussion

Diskussionen påpeger hvordan omlægningen fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103, indeholder både potentialer og begrænsninger for målgruppen, eftersom effekterne afhænger af borgernes forudsætninger og retlige rammer. Alternativt kan indsatser som sociale frikort og aktivitets- og samværstilbud tilbyde forskellige former for deltagelse, men har begrænsninger i forhold til progression og økonomisk anerkendelse. Diskussion belyser det spændingsfelt, som kan opstå mellem inklusion, motivation og rettigheder.

I analysen fremhæves det politiske argument om, at manglende legalitetsprincip (Träskman, 2024) er for, at forsorgshjemmene må udbetale dusør til beboerne. I denne optik fremstår dusørarbejde som problematisk, da det blev udøvet uden klar hjemmel i lovgivningen, som knytter sig til offentlig ydelse. For borgerne på forsorgshjemmene bliver effekten af omlægningen til forskellige visitationspraksis og lange sagsbehandlingstider. Dermed opstår der et paradoks, hvor et politisk tiltag, der har til formål, at sikre borgerens rettigheder samtidigt kan medvirke til at producere nye former for uforudsigelighed og ulighed. I forlængelsen heraf bliver alternative indsatser relevante at inddrage i diskussionen.

I analysen fremhæver politikerne det sociale frikort som en alternativ løsning på afskaffelse af dusøren. Frikortet giver målgruppen muligheden for at indtjene 42.766 kr. skattefrit om året ved siden af kontanthjælpen. Dette giver borgerne muligheden for at indgå i et ordinært arbejde med en reel løn og dermed opnå en økonomisk og social anerkendelse. Omvendt henvender

det sociale frikort sig til borgere, der kan indgå i et ordinært og dermed ikke kan erstatte en socialfaglig indsats, der endnu ikke har forudsætningerne for at indgå på et arbejdsmarkedslignende vilkår (Søndergaard, 2024b).

Et andet alternativ, der bringes i spil, er aktivitet- og samværstilbud jf. SEL § 104. Aktivitet- og samværstilbud har til formål at sikre at borgeren lærer at mestrer sit eget liv. Herunder at lære at tage vare på sig selv og fokuserer derfor på stabilisering i borgerens liv frem for, at borgeren opnår progression som beskyttet beskæftigelse indeholder. Derudover indebærer aktivitet- og samværstilbud ingen økonomisk kompensation for deltagelse i aktiviteter som i beskyttet beskæftigelse. Dermed opstår der et spændingsfelt, hvor aktivitets- og samværstilbud på den ene side kan fungere inkluderende, men på den anden side reducere borgernes arbejdsidentitet og oplevelsen af at være værdiskabende.

Yderligere kan det internationale perspektiv diskuteres i forhold til deres måde at forankre beskyttet beskæftigelse på. Forskningen i Supported Employment-tilgangen fra USA har vist, at mere fleksibilitet kan skabe hurtigere meningsfulde aktiviteter og dermed større motivation blandt udsatte målgrupper. Denne fleksibilitet reducerer perioder med passivitet og giver praksissen et større handlerum. Sammenholdt med den danske kontekst tydeliggør dette et grundlæggende dilemma. Øget fleksibilitet kan fremme deltagelse og mening, men risikerer at ske på bekostning af retssikkerheden. Den stærke retlige regulering kan beskytte borgernes rettigheder, men samtidig begrænse adgangen og tempoet i indsatsen. Derudover ser Supported Employment-tilgangen ikke symbolsk belønning som et bærende element, som motivation til deltagelse i beskæftigelsesorienterede aktiviteter som forsorgshjemmene i Danmark gør (Sundermann, et.al., 2022). Hertil kan det diskuteres, hvorvidt der er tale om kulturelle forskelle eller velfærdsmodeller. Da USA har en Residuale velfærdsmodel hvor der er en meget begrænset ydelse, som stilles til rådighed for de svageste i samfundet frem for den danske model (Universelmodellen), hvor der er et bredt omfang af serviceydelser for udsatte borgere (Nikolajsen & Ohnesorge, 2021).

Diskussionen peger på, at ingen af de beskrevne indsatser entydigt kan karakteriseres som enten forbedring eller forringelse. De alternative indsatser rummer hver især potentialer og begrænsninger, hvilket understreger, at effekten af beskæftigelsesorienterede aktiviteter i høj grad afhænger af målgruppens forudsætninger og retlige kontekst.

Konklusion

I vores bachelorprojekt har vi undersøgt, hvilken betydning afskaffelsen af dusørarbejde har for beboerne som er indskrevet på forsorgshjem jf. SEL §§ 107 og 110, når disse i stedet skal søge om beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103. Vores kvalitative interviews med borgere og medarbejdere på forsorgshjemmet, samt inddragelsen af relevant lovgivning, forskning og teorier, viser i projektets samlede analyse, at omlægningen fra dusørarbejde til beskyttet beskæftigelse udgør en strukturel ændring i borgerens hverdagsliv. Ændringen kan hverken forstås som en entydig forbedring eller forringelse, men må anses som en omstrukturering, der skaber både nye muligheder og nye former for udsathed for målgruppen.

Projektets analyse viser at dusørarbejde tidligere har fungeret som en lavtærskeltilgang, der gjorde det muligt for borgere på forsorgshjem hurtigt, at indgå i et meningsfuldt aflønnet arbejdsfællesskab. Herunder fortæller informanterne, at dusørarbejdet bidrog til struktur i hverdagen, oplevelse af værdi, social tilknytning og udvikling af deres arbejdsidentitet. Dette set i lyset af CHIME-modellens centrale dimensioner, som danner rammen for projektet. Deltagelsen i dusørarbejdet skabte for borgerne en connectedness gennem fællesskaber med både medarbejdere og andre beboere. Dette er medvirkende til at styrke deres identity ved at give borgeren en rolle som aktiv deltager frem for at være passiv modtager, hvilket bidrog til en meningsfuldhed ved at fylde hverdagen med formål og genkendelige rutiner. Dette skaber en konkret kilde til borgerens empowerment, idet beskæftigelsesorienterede aktiviteter giver borgeren oplevelsen af mestring og indflydelse på eget liv.

Yderligere viser analysen, at adgangen til beskyttet beskæftigelse i dag er betinget af en kommunal visitationsproces, som ofte er præget af uensartet praksis og varierende sagsbehandlingstider, der ifølge CHIME-modellen svækker flere af modellens dimensioner. Herunder ses der, at manglende aktiviteter reducerer borgerens oplevelse, mening og identiteten som deltagende borgere udfordres samt håbet om at progression bliver vanskeligere at fastholde. Hertil påvirker ændringen ikke blot borgerens adgang til en konkret indsats, men også deres recovery-proces.

Analysen peger på at dusørarbejde i praksis både rummer hygiejnefaktorer og motiverende faktorer. Ifølge nogle af informanterne opleves beskyttet beskæftigelse som anerkendende og ansvarsfuld som motivationsfaktorer. For andre informanter var oplevelsen af overgangen til beskyttet beskæftigelse forårsaget af manglende hygiejnefaktorer i form af ventetid, uvished samt manglende adgang til aflønnet beskæftigelsesorienterede aktiviteter, hvilket underminerer borgerens motivation. Dermed kan det konkluderes at beskyttet beskæftigelse kun fungerer motiverende, hvis grundlæggende strukturelle rammer er til stede.

Overordnet konkluderer projektet, at afskaffelsen af dusørarbejde har haft betydelige konsekvenser for beboerne på forsorgshjem. Omlægningen har styrket de juridiske rammer ved at tydeliggøre lovmedholdelighed, men har samtidigt reduceret fleksibiliteten i den socialfaglige praksis. Dermed opstår der et spændingsfelt mellem de politiske styringslogikker og borgerens behov for at blive anerkendt som et værdihavende og værdiskabende individ i samfundet. Dette spændingsfelt medvirker til, at systemet producerer den passivitet og udsathed, som indsatsen har til formål at modvirke.

Samlet set viser vores bachelorprojekt, at hvis beskyttet beskæftigelse jf. SEL § 103 skal fungere som en alternativ indsats for dusørarbejde, er det en forudsætning, at der etableres kortere sagsbehandlingstider, mere ensartet visitation og en tydeligere kobling mellem beskæftigelse, recovery og hverdagsliv. Uden det ovenstående tiltag risikerer dusørarbejdet at skabe mere død tid, svækket motivation og forringede muligheder for social inklusion for en allerede udsat målgruppe.

Litteraturliste

Bengtsson, S. & Mateu, N. C. (2009). *Beskyttet beskæftigelse: En kortlægning*. SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd. <https://www.vive.dk/media/pure/yxdbb2vg/272433>

Benjaminsen, L. & Lauritzen, H. H. (2015). *Hjemløshed i Danmark 2015*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
https://www.vive.dk/media/pure/5567/278078?utm_source

Brønderslev Kommune. (u.å.). *Kvalitetsstandard: Beskyttet beskæftigelse Serviceloven § 103*.
<https://www.bronderslev.dk/p/Om%20kommunen/Kvalitetsstandarder%20-%20Det%20Specialiserede%20Omraade/BeskyttetBeskaeftigelseSEL103.pdf>

Bundesen, P. (2015). Sociale problemer – definitioner, begreber og perspektiver. I: J. Elm Larsen & K. Hornemann Møller (Red.), *Socialpolitik : fra idé til virkelighed* (s. 29-48). Hans Reitzels Forlag.

Bundesen, P. (2019). Handlingsrationaler og styringsprincipper. I: P. Bundesen & C. A. Hansen (Red.), *Kommunal økonomisk styring: på det sociale område* (4. udg., s. 55-87). Hans Reitzels Forlag.

Christensen, A. B. (2021). *Socialrådgiveren i frontlinjen: En introduktion til street-level bureaucracy*. Hans Reitzels Forlag.

Christensen, M. (2022). Hermeneutik - forståelse, fortolkning og mening. I: M. Christensen, R. E. Jørgensen, N. H. Lysen & C. Rosenberg (Red.), *Videnskabsteori og socialt arbejde: - en grundbog* (s. 115-130). Samfundslitteratur.

Christensen, S. & Daugaard Jensen, P.E. (2019). *Kontrol i det stille: om magt og ledelse* (3. udg.). Samfundslitteratur.

Datatilsynet. (u.å). *Forskning og statistik*. Forskning og statistik. Lokaliseret den 14. december 2025 på <https://www.datatilsynet.dk/regler-og-vejledning/forskning-og-statistik>

Dubert, M. S. (u.å). Traumer og hjemløshed. *Traumer og hjemløshed* | *social.dk*. Lokaliseret den 20. december 2025 på <https://www.social.dk/voksne/hjemloeshed/viden-og-temaer/traumer-og-hjemloeshed>

Folketingets Ombudsmand. (2025, 6. oktober). Sagsbehandlingstid. *Sagsbehandlingstid* | *Folketingets Ombudsmand*. Lokaliseret den 19. december 2025 på <https://www.ombudsmanden.dk/find-viden/myndighedsguiden/generel-forvaltningsret/11-sagsbehandlingstid>

Hein, H. H. (2019). *Motivation: Motivationsteori og praktisk anvendelse* (2. udg.). Gyldendal Business.

Hutchinson, G. S. & Oltedal, S. (2019). *Teoretiske perspektiver i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.

Høilund, P. & Juul, S. (2015). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde* (2. udg.). Hans Reitzels Forlag.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet. (u.å). Alkohol- og stofmisbrug. *Alkohol- og stofmisbrug* | *Indenrigs- og Sundhedsministeriet*. Lokaliseret den 23. december 2025 på <https://www.ism.dk/sundhed/forebyggelse/alkohol-og-stofmisbrug>

Ingemann, J. H., Kjeldsen, L., Nørup, I. & Rasmussen, S. (2022). *Kvalitative undersøgelser i praksis: Viden om mennesker og samfund* (2. udg.). Samfundslitteratur.

KFUKs Sociale Arbejde. (u.å). Hjemløshed. *Hjemløshed* | *KFUKs Sociale Arbejde*. Lokaliseret den 19. december 2025 på <https://kfuksa.dk/viden-om/hjemloeshed>

Klausen, J. (2025, 16. februar). JURA: Forsyningsansvar og ulovlige ventelister. *JURA: Forsyningsansvar og ulovlige ventelister - Dansk Socialrådgiverforening*. Lokaliseret den 23. december 2025 på <https://socialraadgiverne.dk/faglig-artikel/jura-forsyningsansvar-og-ulovlige-ventelister/>

Kristiansen, S. (2007). Etik og feltarbejde. I: R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen & S. Kristiansen (Red.), *Håndværk og Horisonter - Tradition og Nytænkning i Kvalitativ Metode* (s. 226-248). Syddansk Universitetsforlag.

Kursuscenter Sputnik. (2021, 4. juni). CHIME: Hvad er CHIME-modellen?. *CHIME | Hvad er CHIME-modellen? | Hvad er CHIME-modellen?*. Lokaliseret den 19. november 2025 på <https://kursuscentersputnik.dk/chime/>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3. udg.). Hans Reitzels Forlag.

Larsen, T. & Guldager, J. (2020). *Socialt arbejde i praksis: Indsatser og udfordringer*. Hans Reitzels Forlag.

Lysen, N. H. & Christensen, M. (2022). Skabelse og anvendelse af videnskabelig viden. I: M. Christensen, R. E. Jørgensen, N. H. Lysen & C. Rosenberg (Red.), *Videnskabsteori og socialt arbejde: - en grundbog* (s. 34-37). Samfundslitteratur.

Monrad, M. (2022, 19. december). Død tid: Tab af temporal kontrol i mødet med velfærdsstaten. *Uden for nummer 45, 21(45)*, 14-23. <https://socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2022/12/45-UdenForNummer.pdf>

Møller, S. B. & Austin, S. F. (2023). *Recovery: at komme sig over psykisk lidelse*. Hans Reitzels Forlag.

Nielsen, T. (2010). *Elementær psykologi*. Frydenlund.

Nikolajsen, K. & Ohnesorge, T. (2021). *Samfundsfag på tværs*. Systime.

Nissen, M. (2015). Viden om viden og kvalitet. I: M. Harder & M. Nissen (Red.), *Socialt arbejde i en foranderlig verden* (s. 119-134). Akademisk forlag.

Rambøll Management Consulting. (2011). *Modelprojekt om beskyttet beskæftigelse: Slutrapport*. Servicestyrelsen.

https://viden.sl.dk/media/7124/modelprojekt_om_beskyttet_beskaeftigelse_-_slutrapport.pdf

SAND - de hjemløses landsorganisation. (2024). *Bevar dusørarbejdet med en simpel lovændring*. <https://sandudvalg.dk/der-er-forskel-paa-at-arbejde-paa-det-sociale-frikort-og-dusoerarbejde/?print=pdf>

Schultz, T. (2021). Børn og unge i socialretten. I: T. Schultz, H. Hartoft, J. Klausen & A. Mørk (Red.), *Socialret: Børn og unge* (2. udg., s. 24-28). Djøf Forlag.

Selveje Danmark. (2025, 9. januar). Nedlæggelse af dusørarbejde vil få konsekvenser. *Nedlæggelse af dusørarbejde vil få konsekvenser*. Lokaliseret den 19. november 2025 på <https://www.selveje.dk/nyheder/nedlaeggelse-af-dusoerarbejde-vil-faa-konsekvenser/>

Social- og Boligministeriet. (u.å.a). Midlertidige botilbud til mennesker med handicap. *Midlertidige botilbud til mennesker med handicap - Social- og Boligministeriet*. Lokaliseret den 19. december 2025 på <https://www.sm.dk/arbejdsmraader/handicap/dag-og-botilbud-til-voksne/boliger-til-voksne/midlertidige-botilbud>

Social- og Boligministeriet. (u.å.b). Servicelovens tilbud til personer i hjemløshed. *Servicelovens tilbud til personer i hjemløshed - Social- og Boligministeriet*. Lokaliseret den 19. december 2025 på <https://www.sm.dk/arbejdsmraader/udsatte-voksne/hjemloeshed/servicelovens-tilbud-til-personer-i-hjemloeshed>

Social- og Boligstyrelsen. (u.å.a). Housing First-tilgangen. *Housing First-tilgangen* | *Social- og Boligstyrelsen*. Lokaliseret den 19. november 2025 på <https://www.sbst.dk/voksne/hjemloeshed/housing-first-tilgangen>

Social- og Boligstyrelsen. (u.å.b). Beskyttet beskæftigelse samt aktivitets- og samværstilbud. *Beskyttet beskæftigelse samt aktivitets- og samværstilbud* | *Social- og Boligstyrelsen*. Lokaliseret den 14. december 2025 på <https://www.sbst.dk/tvaergaende-omrader/vidensplatform-om-handicap-og-beskaeftigelse/lovgivning/de-handicapkompenserende-ordninger/beskyttet-beskaeftigelse-samt-aktivitets-og-samvaerstilbud-1>

Social- og Boligstyrelsen. (u.å.c). Recovery og psykosocial rehabilitering. *Recovery og psykosocial rehabilitering* | *Social- og Boligstyrelsen*. Lokaliseret den 14. december 2025 på <https://www.sbst.dk/handicap/psykiske-vanskeligheder/rehabilitering>

Social- og Ældreministeriet. (2021, 27. maj). *Velfærdspolitisk Analyse: Modtagere af sociale indsatser på voksenområdet*. https://www.sm.dk/Media/637716997165072183/VPA_Modtagere_af_sociale_indsatser_paa_voksenomraadet_t.pdf

Social.dk. (u.å.a). Voksne med psykiske vanskeligheder. *Psykiske vanskeligheder* | *social.dk*. Lokaliseret den 20. december 2025 på <https://www.social.dk/voksne/psykiske-vanskeligheder>

Social.dk. (u.å.b). Stofmisbrug. *Stofmisbrug* | *social.dk*. Lokaliseret den 20. december 2025 på <https://www.social.dk/voksne/stofmisbrug>

Sundermann, L. M., Haunberger, S., Gisler, F. & Kita, Z. (2022, 27. februar). *How do supported employment programs work?: Answers from a systematic literature review*. Springer. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10444632/>

Søndergaard, B. (2024a, 17. december). Myndigheder forhindrer hjemløse i at arbejde på forsorgshjem. *Myndigheder forhindrer hjemløse i at arbejde på forsorgshjem | Kristeligt Dagblad*. Lokaliseret den 27. december 2025 på <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/uvis-fremtid-hjemloese-myndigheder-vil-ikke-lade-dem-arbejde>

Søndergaard, B. (2024b, 19. december). Venstre vil sikre hjemløses mulighed for lommepengejob. *Venstre vil sikre hjemløses mulighed for lommepengejob | Kristeligt Dagblad*. Lokaliseret den 27. december 2025 på <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/venstre-vil-sikre-hjemloeses-mulighed-lommepengejob>

Thagaard, T. (2004). *Systematik og indlevelse: En indføring i kvalitativ metode*. Akademisk forlag.

Träskman, P. O. T. (2024, 3. oktober). Legalitetsprincippet. *legalitetsprincippet - Læs om retsprincippet - Lex*. Lokaliseret den 29. december 2025 på <https://lex.dk/legalitetsprincippet>

Vestergaard, B. (2018). *Relationel koordinering i praksis: metoder til bedre beslutninger og samarbejde på tværs*. Lead Read.

Winter, S. C. & Nielsen, V. L. (2008). *Implementering af politik*. Hans Reitzels Forlag.

Aagaard, J. (2017). Socialpsykiatri. I: E. Simonsen & B. Møhl (Red.), *Grundbog i psykiatri* (2. udg., s. 732). Hans Reitzels Forlag.

Retskilder

Bekendtgørelse af forvaltningsloven [Forvaltningsloven], LOV nr. 433 af 22/04/2014. Retsinformation (2014). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2014/433>

Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats [Aktivloven], LOV nr. 280 af 01/03/2024. Retsinformation (2024). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/280>

Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område [Retsikkerhedsloven], LOV nr. 354 af 02/04/2025. Retsinformation (2025). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/354>

Bekendtgørelse af lov om social service [Serviceloven], LOV nr. 1129 af 22/09/2025. Retsinformation (2025). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/1129>

Bekendtgørelse af lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger [Databeskyttelsesloven], LOV nr. 289 af 08/03/2024. Retsinformation (2024). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/289>

Bekendtgørelse af straffeloven [Straffeloven], LOV nr. 1294 af 07/11/2025. Retsinformation (2025). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/1294>

Bekendtgørelse om aflønning og befordringsudgifter m.v. i beskyttet beskæftigelse, særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb og aktivitets- og samværstilbud, BEK nr. 628 af 15/06/2006. Retsinformation (2006). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2006/628>

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (generel forordning om databeskyttelse). Den Europæiske Unions Tidende. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>

Lov om socialt frikort [Socialfrikortsloven], LOV nr. 616 af 11/06/2024. Retsinformation (2024). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/616>

Vejledning om botilbud mv. til voksne efter reglerne i almenboligloven, serviceloven og friplejeboligloven, VEJ nr. 14 af 15/02/2011. Retsinformation (2011). <https://www.retsinformation.dk/eli/mt/2011/14>

Vejledning om særlig støtte til voksne, VEJ nr. 10 af 15/02/2011. Retsinformation (2011). <https://www.retsinformation.dk/eli/mt/2011/10>